

บทความวิชาการ

มายาคติเรื่องวาทกรรมเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ และแถลงการณ์สำนักไฟร์บวร์ก
เรื่องเศรษฐกิจเสรีนิยมที่มีการกำกับแห่งปี ค.ศ. 1936¹

The Myth on Neoliberalism Discourse and The Ordo Manifesto
of 1936¹

กานต์ ยืนยง²
Kan Yuenyong²

วันรับบทความ 12 ตุลาคม 2565
วันแก้ไขบทความ 10 พฤศจิกายน 2565
วันตอบรับบทความ 1 ธันวาคม 2565

บทคัดย่อ

การวิพากษ์วิจารณ์เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกจากฝ่ายซ้ายในประเทศไทยเริ่มเป็นไปอย่างกว้างขวาง นับแต่สถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้งเมื่อปี พ.ศ. 2540 และต่อมาเป็นวิกฤติสินเชื่อซับไพรม์ปี พ.ศ. 2550 ในสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามการวิพากษ์วิจารณ์นี้ไม่ว่าจะเป็นไปภายใต้วาทกรรม “เสรีนิยมใหม่” หรือ ข้อเสนอเรื่อง “รัฐสวัสดิการ” ต่างก็มีความคลาดเคลื่อน บทความนี้จะทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อนี้ทั้งใน หนังสือ “ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่” และ “คำแถลงการณ์เสรีนิยมที่มีการกำกับแห่งปี ค.ศ. 1936” (The Ordo Manifesto of 1936) โดยละเอียด ทั้งนี้ความคลาดเคลื่อนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ข้อเสนอ “เสรีนิยมที่มีการกำกับ” ได้ขาดหายไปจากการถกเถียงระหว่างฝ่ายซ้ายและสำนักเศรษฐศาสตร์นีโอ คลาสสิกในประเทศไทย นอกจากนี้บทความนี้ยังจะสำรวจทั้งความหลากหลายและพลวัตในการเปลี่ยนแปลง ของทุนนิยมในแต่ละประเทศดังที่ได้เสนอไว้ในหนังสือ “เฉดต่าง ๆ ของระบบทุนนิยม” (Varities of

¹ บทความวิชาการนี้ผ่านการนำเสนอมาจากการประชุมวิชาการระดับชาติทางรัฐประศาสนศาสตร์ ครั้งที่ 15 ของสมาคม รัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี วันที่ 11 - 12 ตุลาคม พ.ศ. 2565

² กานต์ ยืนยง, นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การบริหารการพัฒนา (หลักสูตรนานาชาติ) คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ข้อเสนอในบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตในหัวข้อตัว แบบธรรมาภิบาลแบบปฏิฐานซึ่งจะนำเสนอในอนาคต

²Kan Yuenyong, candidate in Doctor of Philosophy Program in Governance and Development (International Program), Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration. The suggestion in this article is a part of the author’s dissertation in positive governance to be studied further in the future. Email: sikkha@gmail.com

Capitalism) โดยหวังว่าข้อเสนอดังกล่าวจะเป็นจุดเริ่มต้นในกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่สร้างดุลยภาพระหว่างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจากการกำกับการผูกขาดและการบรรเทาความเหลื่อมล้ำในสังคม

คำสำคัญ: เสรีนิยมใหม่, เศรษฐกิจเสรีนิยมที่มีการกำกับ, การกำกับการผูกขาด, ความเหลื่อมล้ำ, รัฐสวัสดิการ

Abstract

The recent criticisms of neoclassical economics in Thailand, particularly from the left wing, have been intense in the wake of the 1997 Tom Yam Kung Financial Crisis and the 2008 Subprime Mortgage Crisis in the US. However, these criticisms, whether in the form of using "neoliberalism" discourse or proposing a "welfare state," are misguided. This article will review the literature on this topic, including "A Brief History of Neoliberalism" and "The Ordo Manifesto of 1936," and argue that the debate between the left wing and the neoclassical economic school in Thailand reflects the missing proposal of "ordoliberalism." The article will also propose investigating the versatility of capitalism in different countries and its dynamism, as outlined in "Varieties of Capitalism," as a starting point to achieve equilibrium and better economic performance through the regulation of monopoly and reduction of social inequality

Keywords: Neoliberalism, Ordoliberalism, Monopoly Regulation, Inequality, Welfare State.

บทนำ

คำศัพท์ “เสรีนิยมใหม่” เริ่มเป็นที่นิยมอ้างอิงในหมู่นักวิชาการไทย อาทิ กุลลดา เกษบุญชู มีด (2556: 8) โดยกุลลดาได้นิยาม “เสรีนิยมใหม่” ว่าเป็น “รูปแบบล่าสุดของระบบทุนนิยมโลกที่กำลังมีบทบาทในการทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ‘การบูรณาการทางเศรษฐกิจ’ หรือปรากฏการณ์ที่รู้จักกันในนามของ ‘โลกาภิวัตน์’” (2556: 10) โดยเห็นว่างานเขียนเรื่อง “Capitalism and Freedom” (1962) ของมิลตัน ฟรีดแมนจัดเป็น “คัมภีร์สำคัญของลัทธิเสรีนิยมใหม่” รวมไปถึงความคิดของฟรีดริช ฟอน ฮาเยคโดยมีงานเขียนสำคัญคือ “The Road to Serfdom” (1944) โดยทั้งคู่เป็นผู้ “ต่อต้านแนวคิดมาร์กซิสต์และความคิดสังคมนิยมอย่างเป็นระบบ และได้กลายมาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างฐานทางปรัชญาให้แก่ลัทธิเสรีนิยมใหม่” (2556: 11) อย่างไรก็ตามในบทความชิ้นดังกล่าวกุลลดาไม่ได้อ้างอิงนิยามของคำว่า “เสรีนิยมใหม่” จากหนังสือ “ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่” (2548) ของเดวิด ฮาร์วีย์ ถึงแม้ว่ากุลลดาจะได้เขียนส่วนบทนำในหนังสือฉบับแปลภาษาไทยที่ถูกตีพิมพ์ก่อนหน้านั้นหนึ่งปี (เดวิด ฮาร์วีย์³, 2555) โดยอ้างอิงความเห็นของฮาร์วีย์ว่าลัทธิ “เสรีนิยมใหม่” เกิดขึ้นจากวิกฤตของกระบวนการสะสมทุนนับแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมาโดยตัวมันเอง

³ การสะกดภาษาไทยคำว่า “ฮาร์วีย์” นี้ใช้ตามหนังสือที่อ้างอิง แต่ในบทความนี้นอกจากการอ้างอิงนี้จะใช้คำว่า “ฮาร์วีย์” ตลอดบทความ

“โครงการทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้นมารับมือกับภาวะวิกฤตดังกล่าว และมีได้มีความเป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แต่อย่างใด” (2555: IX)

อนึ่ง นิยามอีกกรณีหนึ่งของ “ลัทธิเสรีนิยมใหม่” ในแง่ขององค์ประกอบด้านองค์ความรู้ภายในนั้น ฮาร์วีได้อ้างอิงความเห็นของเจมี เป็ก (Jamie Peck) ในเชิงอรรถที่ 16 ของบทแรกว่า “ลัทธิเสรีนิยมใหม่มักผนวกเอาองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาไว้ภายในกรอบของมัน ดังนั้นจึงยากที่จะเข้าใจมันในฐานะทฤษฎี ‘บริสุทธิ์’” (2555: 334) ส่วนตัวบทความของเป็กที่ลูกฮาร์วีอ้างอิงนั้นเจาะจงรายละเอียดเพิ่มเติมลงไปว่า “เสรีนิยมใหม่” ไม่ใช่การแสดงความหมายของลัทธิอิสเสรีนิยมที่เน้นตลาดเสรี (free-market libertarianism) อย่างง่าย ๆ และก็ไม่ใช่การเติบโตของอำนาจนิยมแบบคุณธรรมของพวกอนุรักษนิยมใหม่ (neoconservative moral authoritarianism) แต่เป็นส่วนผสมของทั้งคู่ที่ไม่สามารถเข้ากันได้ และนอกจากนี้ยังมีส่วนผสมที่เป็นคู่ตรงข้ามที่ดูเข้ากันไม่ได้เช่นนี้อีกมาก ดังนั้น “เสรีนิยมใหม่” ไม่ได้เป็นและไม่สามารถเป็นรูปแบบที่บริสุทธิ์ (pure form) แต่มีการแสดงตนออกมาเป็นรูปแบบผสมผสาน (hybrid formation) (Peck, 2004: 403) เราอาจสามารถสืบร่องรอยของวิวัฒนาการความคิด “เสรีนิยมใหม่” ย้อนกลับไปยังโครงการทางปัญญาหลายชิ้นเมื่อกลางศตวรรษที่ 20 อาทิ แนวคิดเหตุผลนิยมทางเศรษฐกิจของสำนักฮาเย็ก การรณรงค์ต่อต้านระบอบอำนาจนิยมของสมาคมมดต์เปเลอแร็ง (Mont Pelerin Society) เศรษฐศาสตร์สำนักออร์โด (หรือแปลว่าระเบียบในภาษาเยอรมัน) ในเยอรมนี หนังสือ “ระบบตลาดเพื่อสังคม” (Social Market) ของลุดวิก แอร์ฮาร์ด แนวคิดปัจเจกนิยมที่มีลักษณะปริมปราของเอียน แรนต์ แนวคิดเรื่องการเงินนิยมของสำนักเศรษฐศาสตร์ซิกาโก้ รวมไปถึงแนวคิดอีกมากมายของสำนักคิดทฤษฎีดาร์วินทางสังคม (Social-Darwinist) ไปจนถึงพวกสำนักอนุรักษนิยมใหม่ (2004: 400)

ส่วนข้อเสนอสำคัญของมิเชล ฟูกูต์ในคำบรรยาย “The Birth of Politics” ที่วิทยาลัยแห่งชาติฝรั่งเศสเมื่อวันที่ 10 มกราคม จนถึง 4 เมษายน ปี ค.ศ. 1979 ก็สนับสนุนของความเห็นของเป็กในแง่องค์ประกอบหลากหลายของ “เสรีนิยมใหม่” แต่จะเน้นการวิเคราะห์แนวคิดเสรีนิยมสองสายคือเสรีนิยมอเมริกันสำนักซิกาโกและเสรีนิยมแบบออร์โดของเยอรมนีเป็นหลัก (Foucault, 2008: 129; กนกนัย, 2563: 147-149) ซึ่งการระบุถึงเสรีนิยมออร์โดของเยอรมันเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญนี้ไปสอดคล้องกับข้อสังเกตที่อาร์โนด์ได้ชี้เอาไว้ (2563: 57) ว่า “คำว่า ‘neoliberalism’ ถูกใช้โดยผู้สังเกตการณ์หลายคนเพื่อกำหนดจุดเชื่อมต่อที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1945 เป็นต้นมาระหว่างสำนักคิดไฟร์บวร์ก (Freiburg school) การเคลื่อนไหวของขบวนการเสรีนิยมแบบออร์โด (ordoliberal) ที่ถูกจัดตั้งรอบ ๆ วารสารออร์โดรายปีเรื่องกฎกติกาทางสังคมและเศรษฐกิจ (ordo-Jahrbuch für die Ordnung von Wirtschaft und Gesellschaft) และนโยบายของลุดวิก แอร์ฮาร์ด รัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจในสมัยของนายกรัฐมนตรีคอนราด อาเดอนาวเออร์” ทั้งนี้การแพร่ขยายของคำนี้ในระดับนานาชาติเกิดหลังการก่อตั้งสมาคมมดต์เปเลอแร็ง... โดยมีจุดประสงค์เพื่อ “การสนับสนุนต่อการรักษาและปรับปรุงสังคมที่มีเสรีภาพ” (2563: 58) ในขณะที่แนวคิดของสำนักซิกาโกมักถูกจำแนกอย่างชัดเจนในวงการเศรษฐศาสตร์ว่าเป็น “ลัทธิการเงินนิยม” (2563: 71) โดยความสับสนระหว่างทั้งสองแนวคิดเป็นการตีความแบบผิด ๆ จากนโยบายที่นำมาปฏิบัติใช้ในลาตินอเมริกา (2563: 73)

ลักษณะเสรีนิยมแบบออร์โตและเฉดของทุนนิยม

เราอาจกล่าวได้ว่าลัทธิเสรีนิยมแบบออร์โตเป็นรากฐานของแนวนโยบายเศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อสังคม (Social Market Economy) ของเยอรมนีช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองภายใต้การนำของลุดวิก แอร์ฮาร์ดในยุคของนายกรัฐมนตรีคอนราด อาเดอเนาเวอร์ ทั้งนี้นโยบายนี้ “ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของเยอรมนีฟื้นตัวจากสงครามและเติบโตอย่างแข็งแกร่งและรวดเร็ว โดยไม่ละทิ้งการให้ความสำคัญในเรื่องสวัสดิการ” (กนกนัย, 2563: 153)

หากไม่นับงานเขียนของผู้เขียนคนอื่นนอกจากงานของอาร์โนด์ เบรนนีโต และกนกนัย ถาวรพานิชที่ตีพิมพ์และแปล (ในกรณีงานของอาร์โนด์) ในหนังสือพู่กันกับลัทธิเสรีนิยมใหม่ (2563) ต้องถือว่าหนังสือเล่มนี้มีบทบาทสำคัญในโลกวิชาการภาษาไทยที่พยายามสืบสวนวงศ์วานวิทยา (genealogy) ของคำว่า “เสรีนิยมใหม่” อย่างจริงจังและถูกต้องแม่นยำเป็นครั้งแรก ในหนังสือเล่มดังกล่าวแม้แต่วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร ซึ่งต้องถือว่าเป็นนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองโดยตรงยังอ้างถึงความเป็นมาของคำว่า “เสรีนิยมใหม่” อย่างคลาดเคลื่อนโดยเขาเห็นว่า “เสรีนิยมใหม่” “ไม่ได้มีทฤษฎีเศรษฐศาสตร์รองรับเป็นหลักเป็นฐาน เป็นเพียงแค่กรอบหลวม ๆ ที่จับเอาหลักเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิกมาผสมผสานกับสำนักออสเตเรีย โดยนำเครื่องมือวิเคราะห์ (analytical tools) ที่มีกลไกตลาดเป็นศูนย์กลางของสำนักนีโอคลาสสิก มาผสมปนเปกับหลักการทางการเมืองและจริยธรรม (political and moral philosophy) ของสำนักออสเตเรีย” (วีระยุทธ, 2563: 115-116) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเขาไม่ได้อ้างอิงถึงแนวคิดของเสรีนิยมแบบออร์โตของสำนักไฟร์บวร์กโดยตรงแม้แต่น้อย แม้ว่าพู่กันจะชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดนี้และการสืบทอดต่อไปยังก่อตั้งสมาคมมดต์เปลเลอแรง์ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก็ตามที่

ถึงแม้ทั้งอาร์โนด์และกนกนัยจะแยกแยะที่มาของคำว่า “เสรีนิยมใหม่” ออกจากสำนักการเงินของซิกาคโกให้เห็นอย่างชัดเจนแล้ว โดยอ้างอิงอย่างถูกต้องย้อนกลับไปสำนักไฟร์บวร์กและแนวคิดเสรีนิยมออร์โตของเยอรมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกนกนัยยังได้พยายามชี้ลงไปอีกถึงอิทธิพลและต้นกำเนิดของแนวคิดเสรีนิยมออร์โตว่าได้รับแนวคิดและอิทธิพลมาจาก “สำนักประวัติศาสตร์ สำนักสถาบันนิยมเก่า สำนักซิกาคโกเก่า และสำนักออสเตเรีย รวมทั้งได้รับอิทธิพลทางความคิดจากนักปรัชญาหลากหลายสาขา เช่น ค้านท์ที่ตั้งที่ได้กล่าวไปแล้ว และสาขาปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ผ่านงานของเอ็ดมุนด์ ฮูสเซิร์ล (Edmund Husserl)” (กนกนัย, 2563: 171) ดูโดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนผังประกอบบทความ (2563: 151) แต่หากเราอ่านบทนำซึ่งถูกถือเสมือนหนึ่งว่าเป็น “แถลงการณ์เสรีนิยมออร์โต” ที่ชื่อว่า “ภารกิจของเรา (unsere Aufgabe)” ดังที่ผมได้แปลทั้งตัวบทและนำมาใส่ไว้ในส่วนภาคผนวกของบทความนี้ เราจะเห็นข้อโต้แย้งของเสรีนิยมออร์โตที่คัดค้านทั้งฝ่ายขวา (ปล่อยให้กลไกตลาดทำงานอย่างเต็มที่โดยไม่มีกำกับ ปล่อยให้เป็นเรื่องเอกชนอย่างสมบูรณ์ ยอมตนไปกับกลุ่มผลประโยชน์แทนที่จะใช้เหตุผลรักษาประโยชน์สุขของสังคมโดยรวม และปล่อยให้มีการผูกขาดอย่างเสรี) และต่อต้านฝ่ายซ้ายซึ่งคณะผู้เขียนระบุว่ามิใช่สองกลุ่มใหญ่คือ “สำนักเศรษฐศาสตร์แบบประวัติศาสตร์นิยม” ที่ได้รับอิทธิพลอย่างแรงกล้าจากลัทธิชะตาที่กำหนดที่นำโดยคาร์ล มาร์กซ และ “ลัทธิสัมพัทธ์นิยม” ที่นำโดยกุสตาฟ ฟาน ฮิมเลออร์นักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญในสมัยไวมาร์ โดยเนื้อหาของตัวบทที่แสดงเหตุผลอันแจ่มชัดเด็ดขาดเพื่อต่อต้านแนวคิดทั้งสองกระแสทำให้ผมอยากตั้งชื่อตัวบทนี้เสียใหม่ว่า

“ภารกิจของเรา, ภารกิจสายกลางที่ถึงราก (unsere Aufgabe, die Aufgabe der radikalen Mitte)” เพื่อแสดงจุดยืนเรื่องเสรีนิยมแบบออร์โธโดซ์ที่มีเอกลักษณ์อย่างชัดเจนของสำนักเศรษฐศาสตร์ไฟร์เบอร์กลุ่มนี้ เป็นไปได้อย่างสูงว่าผู้เขียนบทความชิ้นต่าง ๆ ในหนังสือฟูโกต์กับลัทธิเสรีนิยมใหม่ (2563) (อาจจะยกเว้นอาร์โนด์ และกนกนัย) ยังไม่เคยอ่านตัวบทที่ต้องถือว่าเป็นแกนกลางที่สำคัญชิ้นนี้

ความสับสนคลุมเครือดังกล่าวมิได้เป็นเฉพาะสาขาเศรษฐศาสตร์ (หรือเศรษฐศาสตร์การเมืองที่เคยมีความใกล้ชิดกับนิติศาสตร์ซึ่งต้องถือว่าเป็นการจำแนกแบบเก่าก่อนหนังสือเรียนของพอล แซมมวลสัน) แต่ยังเป็นกับสาขารัฐประศาสนศาสตร์ด้วย ในเยอรมนีมีแนวคิดเรื่องตัวแบบธรรมาภิบาลและรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในเยอรมนีเองซึ่งมีเขตที่ต่างออกไปจากแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ของอเมริกัน อาทิ 1) ตัวแบบ “Staatswissenschaft” หรือ “Staatslehre” เป็นตัวแบบคลาสสิกจารีตที่เป็นระบบปกครองตนเองภายใต้อำนาจนิยม ตัวแบบนี้ใช้มาจนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 2, 2) ตัวแบบ “Regierungslehre” หรือ “Verfassungslehre” เป็นตัวแบบธรรมาภิบาลภายใต้รัฐธรรมนูญแต่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะที่จะกำจัดแนวคิดนาซีสมัยสงครามโลกออกไป (Entnazifizierung) คำว่า Regierungslehre หมายถึงรัฐบาล ส่วนคำว่า Verfassungslehre หมายถึงรัฐธรรมนูญ, 3) ตัวแบบ “Soziale Marktwirtschaft” เป็นตัวแบบรัฐบาลเศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อสังคมที่มุ่งเน้นระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมที่นำโดยรัฐบาลสมัยลุดวิก แอร์ฮาร์ดโดยมีเป้าหมายที่จะต่อต้านแนวคิดแบบรัฐเข้มแข็งหรือรัฐที่มีบทบาทเชิงรุกอย่างในสมัยสงครามโลก, 4) ตัวแบบ “Gewährleistungsstaat” เป็นตัวแบบรัฐบาลที่เน้นรัฐสวัสดิการพร้อมทั้งไม่สูญเสียความยั่งยืนทางการคลังไปพร้อมกัน (รัฐบาลรับประกันสวัสดิการ), และ 5) ตัวแบบ “aktivierender Staat” เป็นตัวแบบที่เน้นความสมดุลระหว่างบทบาทของรัฐ นวัตกรรมและบทบาทภาคเอกชน ไปจนถึงพันธสัญญาที่สังคม หรือรัฐบาลที่เน้นเสริมสร้างสิทธิพลเมือง (empowerment) (Jann, 2003)

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาข้อเสนอของปีเตอร์ ฮอลล์ และเดวิด ซอสคีส จะเห็นว่าพวกเขาได้เสนอแบบลักษณะ (typology) ของเขตต่าง ๆ ของระบบทุนนิยม (Varieties of Capitalism) ที่มีลักษณะต่างกันออกไปสองประเภทใหญ่คือ “ระบบเศรษฐกิจตลาดแบบเสรีนิยม” (Liberal Market Economies: LMEs) ที่แสดงออกอย่างชัดเจนในสหรัฐอเมริกา และ “ระบบเศรษฐกิจตลาดที่มีความร่วมมือ” (Coordinated Market Economies: CMEs) ที่แสดงออกอย่างชัดเจนในเยอรมนี (Hall and Soskice, 2001; Schneider and Paunescu, 2012) ภายหลังมีการพิจารณาเขตของระบบทุนนิยมที่หลากหลายกว่าเดิมออกมาเป็น 1) เศรษฐกิจที่ครอบงำโดยรัฐ (State-dominated Economies: SdEs), 2) ระบบเศรษฐกิจตลาดที่มีความร่วมมือ (Coordinated Market Economies: CMEs), 3) ระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสาน (Hybrid Economies: HEs), 4) ระบบเศรษฐกิจใกล้เคียงตลาดเสรี (LME-like economies: LME_LEs), และ 5) ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี (Liberal Market Economies: LMEs) เป็นต้นโปรดดูตารางพัฒนาการเขตของระบบทุนนิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตามประวัติศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ อย่างซับซ้อนประกอบใน Schneider and Paunescu (2012: 740)

พัฒนาการวาทกรรม “เสรีนิยมใหม่”

รายการหนังสือและบทความวิชาการ 10 อันดับแรกตามการอ้างอิงในหัวข้อเรื่อง “เสรีนิยมใหม่” จากฐานข้อมูลของ Google Scholar ตามตารางที่ 1 ด้านล่าง ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายการหนังสือและบทความวิชาการเรียงลำดับตามการอ้างอิงในหัวข้อ “เสรีนิยมใหม่”⁴

ลำดับ	รายชื่อผู้แต่ง	รายชื่อหนังสือ / บทความ	จำนวน อ้างอิง	ปีที่ ตีพิมพ์	สำนักพิมพ์ / วารสารที่ตีพิมพ์
1	Harvey	A Brief History of Neoliberalism	37,913	2007	Oxford University Press
2	Baldwin	Neorealism and Neoliberalism	2,267	1993	Columbia University Press
3	Duggan	The New Homosexuality: The Sexual Politics of Neoliberalism	2,260	2002	Duke University Press
4	Gill	Globalisation, Market Civilisation, and Disciplinary Neoliberalism	1,955	1995	Millennium: Journal of International Studies
5	Couldry	Why Voice Matters: Culture and Politics After Neoliberalism	1,931	2010	SAGE Publications
6	Duménil, D Lévy	The Crisis of Neoliberalism	1,663	2011	Harvard University Press
7	McCarthy, S Prudham	Neoliberal Nature and the Nature of Neoliberalism	1,531	2004	Geoforum, Journal

⁴ เราสามารถใช้ซอฟต์แวร์ “Sort Google Scholar by the Number of Citations V2.0b” ในการจัดทำรายงานนี้ โดยสามารถเข้าถึงหน้าเว็บโครงการซอฟต์แวร์ดังกล่าวได้ที่ <https://github.com/WittmannF/sort-google-scholar> , เมื่อติดตั้งซอฟต์แวร์นี้แล้วให้ใช้งานคำสั่งจากคอมมานด์ไลน์ได้ดังต่อไปนี้: `python sortgs.py --kw "neoliberalism"` (จำเป็นต้องมี python ติดตั้งอยู่แล้วในเครื่องที่ใช้งาน)

ตารางที่ 1 รายการหนังสือและบทความวิชาการเรียงลำดับตามการอ้างอิงในหัวข้อ “เสรีนิยมใหม่” (ต่อ)

ลำดับ	รายชื่อผู้แต่ง	รายชื่อหนังสือ / บทความ	จำนวน อ้างอิง	ปีที่ ตีพิมพ์	สำนักพิมพ์ / วารสารที่ตีพิมพ์
8	Ferguson	The Uses of Neoliberalism	1,468	2010	Wiley
9	Davies, P Bansel	Neoliberalism and Education	1,299	2007	Taylor & Francis
10	Giroux	The Terror of Neoliberalism	1,261	1999	Taylor & Francis

ในบรรดารางวัลหนังสือและบทความวิชาการในตารางที่ 1 นี้ขอให้เราพุ่งความสนใจไปที่บทความ “The New Homonormativity: The Sexual Politics of Neoliberalism” ของลิซ่า ดักแกน (Duggan, 2002) ซึ่งถูกอ้างอิงมากเป็นลำดับที่สามรองจากงานของฮาร์วีย์ (Harvey, 2007) ที่มีการอ้างอิงมากเป็นอันดับหนึ่ง และหนังสือที่บัลด์วินเป็นบรรณาธิการ (Baldwin, 1993) ที่มีการอ้างอิงรองลงมาใกล้เคียงกัน หากไม่นับหนังสือของบัลด์วินอันเป็นการพูดเรื่องเสรีนิยมใหม่ในองค์ความรู้รัฐศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งเป็นคนละเรื่องกับเศรษฐศาสตร์ ก็ต้องถือว่าตัวบทของดักแกนชิ้นนี้มีการอ้างอิงมากที่เป็นลำดับสองรองลงมาจากฮาร์วีย์ในองค์ความรู้เรื่องเศรษฐศาสตร์ที่พาดพิงกับเรื่อง “เสรีนิยมใหม่” เลยทีเดียว ทั้งนี้ตัวบทดังกล่าวถูกตีพิมพ์อยู่ในบทที่ 7 ของหนังสือ “Materializing Democracy: Toward a Revitalized Cultural Politics” ซึ่งบรรณาธิการโดย Russ Castronovo และ Dana D. Nelson (ตัวสารบัญไม่มีการใส่เลขลำดับบทให้กับแต่ละบทความในหนังสือ) ความสำคัญของตัวบทนี้เป็นเพราะแทนที่ผู้เขียนจะกล่าวถึงเรื่องเศรษฐศาสตร์แต่กลับให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองเรื่องเพศสภาพแทน โดยมีการอ้างอิงย้อนกลับไปถึงงานประชุม “อิสรภาพสำหรับคนทั้งปวง” (Liberty for All) ที่จัดขึ้นในงานประชุมระดับชาติเรื่องความเป็นผู้นำที่ล็อกเคบิน (Log Cabin National Leadership Conference) ที่นิวยอร์กเมื่อปี ค.ศ. 1999 โดยกลุ่มเกย์ในพรรครีพับลิกัน (Duggan, 2002: 175) ถึงแม้ผู้เขียนจะมีการกล่าวอ้างนิยาม “ที่เป็นที่รู้จักกัน” ว่าเสรีนิยมใหม่หมายถึงโหวตที่หนุนบริษัทและตลาดเสรี และต่อต้านรัฐบาลขนาดใหญ่ที่มีอิทธิพลต่อนโยบายรัฐบาลสหรัฐฯ และสถาบันการเงิน

นานาชาติในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา กระนั้นผู้เขียนก็ยังย้ำความสำคัญของ “สงครามวัฒนธรรม^{5,6}” (cultural wars) ให้เห็นอย่างชัดเจน (2002: 177) รวมถึงชี้ให้เห็นยุทธศาสตร์การเมืองเรื่องเพศสภาพของ “เสรีนิยมใหม่” ในเวลานั้นที่จะยังไม่ทำลายบรรทัดฐานของคนรักต่างเพศ (Heteronormativity)⁷ ซึ่งเป็น

⁵ เรื่องสงครามวัฒนธรรมนี้เกี่ยวข้องกับความคิดของกอร์เก้ (หรือจอร์จ) ลูคัส (György Lukács) ผลงานเขียนในช่วงปี ค.ศ. 1915 ที่ยังไม่ถูกตีพิมพ์ของเขาเรื่อง “ปัญญาชนเยอรมันและสงคราม” (The German Intelligentsia and the War) ดังต่อไปนี้ “คำกล่าวของผู้ปกครองที่ว่า ‘ข้าฯ ไม่รู้จักงานรื่นเริงใดอีกต่อไป สิ่งที่ข้าฯ รู้ก็มีเพียงเยอรมัน’ ได้ถูกยึดกุมโดยบรรดาเหล่าปัญญาชนซึ่งได้แปรผันเป็นความหมายที่แจ่มชัดที่ว่า: ความแปลกแยกของวัฒนธรรมและการส่งผ่านทางวัฒนธรรมซึ่งได้ถูกรับรู้ทั่วไปนั้น การกดขี่ต่อทุกคนช่วงก่อนสงครามควรจะจางหายไปและเราจะบรรลุถึงชุมชนสำหรับทุกคน” (Köves, 2017: 21-22)

⁶ ทั้งนี้ลูคัสในเชิงอรรถหมายเลข 5 ข้างบนนี้จัดเป็นปัญญาชนในกลุ่มสำนักแฟรงค์เฟิร์ต (Frankfurt School) ซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนมาร์กซิสต์ที่สร้างทฤษฎีวิพากษ์และหันไปให้ความสนใจเรื่องโครงสร้างส่วนบน (ระบบคิด วัฒนธรรม อุดมการณ์ และกฎหมาย) มากกว่าเรื่องโครงสร้างส่วนล่าง (วิธีการผลิตทางเศรษฐกิจ) ตามอย่างนักคิดมาร์กซิสต์แบบฉบับทั่วไป ครั้นเมื่อพิจารณาการนำทฤษฎีของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตมาปฏิบัติภารกิจจริงในขณะสงครามโลกครั้งที่สอง (หรือเราอาจจะเรียกแบบล้าลองก็ได้ว่า “สำนักแฟรงค์เฟิร์ตในยามสู้รบ”) เมื่อบรรดาแกนนำอย่างฟรานซ์ นิวมานน์ และอ็อตโต เคิร์ชไฮเมอร์ ได้เข้าร่วมเสนอบทวิเคราะห์ในช่วงสงครามต่อนาซีเยอรมันให้กับแผนกวิจัยและวิเคราะห์ (Research and Analysis Branch: R&A) ของสำนักบริการยุทธศาสตร์ (The Office of Strategic Service: OSS) ซึ่งเป็นองค์กรบรรพบุรุษของสำนักข่าวกรองกลางสหรัฐฯ หรือซีไอเอ (Central Intelligence Agency: CIA) เมื่อหลังสงครามโลก ก็เห็นจุดเด่นในทางทฤษฎีนี้อย่างแจ่มชัด ดังเช่นรายงานของฟรานซ์ นิวมานน์ (Franz Neumann) เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ปี ค.ศ. 1943 เรื่อง “ขวัญกำลังใจทัพอเยอรมันหลังศึกตูนิเซีย” โดยเขาเห็นว่าฝ่ายสัมพันธมิตรไม่ควรคิดไปเองว่านาซีเยอรมันจะยอมแพ้หลังประจัญศึกหลายด้านและการพ่ายแพ้ในตูนิเซียซึ่งเป็นการพ่ายแพ้ครั้งสำคัญฝ่ายนาซีเสียกำลังพลไปถึงสามแสนนายจากกำลังพลทั้งหมดสามแสนห้าหมื่นนาย แต่ฝ่ายสัมพันธมิตรจำต้องรุกเข้ายึดครองและทำลายกองทัพเยอรมันอย่างสิ้นซาก เพราะไม่เช่นนั้นกำลังต่อต้านฝ่ายหนูนานาซีจะฟื้นกำลังขึ้นมาใหม่ (Neumaan, 2013: 99) สำหรับผู้สนใจการทบทวนความคิดของสำนักแฟรงค์เฟิร์ต อย่างเป็นระบบโปรดดูได้จากงานเขียนของจอร์จ ฟรีดแมน (Friedman, 1981) เป็นอาทิ ทั้งนี้ฟรีดแมนจะเน้นศึกษาไปที่วอลเตอร์ เบเนยามิน, อีออดอร์ ออดอร์โน, มักซ์ ฮอร์คไฮเมอร์ และเฮร์เบิร์ต มาร์คุส ในหัวข้อการวิพากษ์และความล้มเหลวของความเป็นสมัยใหม่ซึ่งเริ่มอย่างสำคัญจากตัวบท “วิชาวิธีของความคิดยุครู้แจ้ง” (Dialectic of Enlightenment) ที่ตีพิมพ์เมื่อปี 1944 โดยอดอร์โนและฮอร์คไฮเมอร์ ซึ่งนอกจากการศึกษาตัวบทของนักคิดในสำนักแฟรงค์เฟิร์ตแล้วฟรีดแมนยังทำการศึกษานักคิดที่ทรงอิทธิพลต่อสำนักแฟรงค์เฟิร์ตด้วย อาทิ มาร์กซ เฮเกล นิเตเช่ สเปงเลอร์ ฟรอยด์ และศาสนายูดาห์ เป็นต้น ก่อนที่จะศึกษาไปยังอาการที่เป็นปัญหาของความเป็นสมัยใหม่ที่แสดงออกผ่านทางวิกฤติภูมิปัญญาจากยุครู้แจ้งเอง วิกฤติศิลปวัฒนธรรม วิกฤติสภาพจิตของมนุษย์ และวิกฤติทางประวัติศาสตร์ (คำวิกฤตินี้ใช้ตรงลงไปในความหมาย crisis, ถ้าเป็นจุดวิกฤตจะใช้ในความหมาย critical time แม้สำนักงานราชบัณฑิตยสภาจะถือว่าคำทั้งคู่สามารถใช้แทนกันได้)

⁷ ด้านที่เป็นสงครามวัฒนธรรมของ “เสรีนิยมใหม่” โดยเฉพาะการปลดปล่อย (emancipation) เรื่องเพศสภาพจากการครอบงำทางวัฒนธรรมของเพศสภาพอำนาจนำอย่างที่ถูกเรียกกันว่าวัฒนธรรมแบบ “ชายเป็นใหญ่” หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) และทวิเพศภาวะ (binary gender) นี้ น่าสนใจที่ว่าเป็นที่รับรู้กันน้อยในแวดวงวิชาการที่วิพากษ์แนวคิด “เสรีนิยมใหม่” เมื่อเทียบกับด้านที่เป็นนโยบายเศรษฐกิจซึ่งมีความเข้าใจผิดกันมากกว่า แต่การสร้างแรง

ค่านิยมมาตรฐานในสังคมนี้โดยตรง แต่จะมุ่งรักษาสถานภาพของคนรักเพศเดียวกันคือบรรทัดฐานของคนรักเพศเดียวกัน (Homonormativity) อันเป็นข้อตั้งข้อท้วงติงของดักแกนไปพลางก่อน (2002: 179)⁸

ปฏิกริยาหลักกว้างขวางและรุนแรงกว่าด้านที่เป็นปฏิกริยาต่อนโยบายเศรษฐกิจมากกว่าที่เข้าใจกัน ไม่ว่าจะเป็งานเชิงทฤษฎีสมคบคิดของไมเคิล มินนิซิโน (Minnicio, 1992) ที่อ้างว่ายุคมืดในอเมริกาเกิดจากการละทิ้งความเชื่อแบบ “ยิว-คริสเตียน” (Judeo-Christian) ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดของคนอย่างจอร์จ ลูคัสส์ สำนักแฟรงค์เฟิร์ต และเหล่าบรรดาชนชั้นนำสื่อสารมวลชนในอเมริกาเอง ไอเดียนี้เขาได้รับสืบทอดผ่านมาจากกลุ่มลารูช (LaRouch movement) ที่ออกข่าวสารเชิงทฤษฎีสมคบคิดว่าสำนักแฟรงค์เฟิร์ตเกี่ยวข้องกับโครงการต่อต้านข่าวกรอง (COINTELPRO: Counter Intelligence Program) โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 1970 และ 1980 ในนิตยสาร EIR ภายหลังจากงานเหล่านี้กลายเป็นรากฐานให้กับทฤษฎีสมคบคิดของฝ่ายขวาจัด อย่างการสังหารหมู่ซึ่งคร่าชีวิตผู้คนไปมากกว่า 70 ศพ และบาดเจ็บอีกมากกว่า 300 คนที่นอร์เวย์เมื่อปี ค.ศ. 2011 โดยอันเตอร์ส เบริค โดยเขาระบุไว้อย่างชัดเจนในหนังสือคำประกาศของตนถึงจอร์จ ลูคัสส์และสำนักแฟรงค์เฟิร์ตว่าเป็นต้นตอเรื่อง “ลัทธิมาร์กซ์เชิงวัฒนธรรม” (Cultural Marxism) และ “การเคลื่อนไหวเรื่องความถูกต้องทางการเมือง” (political correctness) ทั้งยังเห็นว่าทฤษฎีวิพากษ์ที่ถูกคิดค้นขึ้นมานั้นเป็นการดัดแปลงไอเดียของมาร์กซ์เข้ากับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Breivick, 2011: 12-13) นอกจากนี้งานของกลุ่มขวาจัดใหม่ในอเมริกาในปัจจุบัน อย่างกลุ่ม alt-right (ฝ่ายขวาทางเลือก) ก็พูดถึงเรื่องเดียวกันนี้ โปรดดูตัวอย่างข้อมูลใน 4chan:

<https://4chanarchives.com/board/his/thread/618403> หากจะว่าไปการออกกฎหมายต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อกลุ่ม LGBT ในรัสเซียรวมไปถึงการทำสงครามในยูเครนซึ่งฝ่ายรัสเซียมองว่าเป็นสงครามตัวแทนกับยุโรปก็มีร่องรอยเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย ดูตัวอย่างคำแถลงของประธานาธิบดีปูติน <https://euobserver.com/world/156188> ที่มองว่าตะวันตกเป็นตัวแทนของซาตาน ที่ล่อลวงให้คนเปลี่ยนเพศสภาพตนเอง ยูอาร์แอลทั้งคู่เข้าถึงเมื่อ 26 พฤศจิกายน 2565 ในเมืองไทยเราจะเห็นผู้เข้าร่วมชุมนุมเพศทางเลือกมักมีบทบาทสำคัญในการชุมนุมทางการเมืองระดับชาติแทบทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายพม. ฝ่ายนปค./นปช. ฝ่ายกปปส. หรือแม้การชุมนุมของเยาวชนในช่วงสองสามปีก่อนก็ตามที่ ซึ่งผู้ชุมนุมเพศทางเลือกเหล่านี้มักถือโอกาสพยายามผลักดันวาระทางการเมืองเพศวิถีของตนไปกับการชุมนุมไปพลางด้วย บางครั้งก็มีลักษณะชัดเจน บางครั้งก็เป็นแนวร่วมสนับสนุนจากวงนอก บางครั้งก็มีลักษณะเป็นเรื่องส่วนตัวแฝงไปเท่าที่ทำได้ เราคงพูดได้ยากกว่าถ้าให้เลือกจริง ๆ ระหว่างวาระการเมืองหลักของกลุ่มชุมนุมกับวาระเฉพาะเรื่องเพศวิถีของผู้ชุมนุมเพศทางเลือกเหล่านี้แท้จริงแล้วคืออะไรกันแน่ แต่เมื่อเทียบกับการชุมนุมในประเทศอย่างมาเลเซียซึ่งมีลักษณะอนุรักษ์นิยมเรื่องเพศวิถีมกกว่าเมืองไทยจะเห็นว่าแทบไม่มีการเรียกร้องเรื่องเพศวิถีไปกับการชุมนุมทางการเมืองในมาเลเซียด้วยเลย

⁸ แกนกลางสำคัญของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตคือ “ทฤษฎีวิพากษ์” (Critical Theory) ซึ่งมีจุดกำเนิดจากย่อหน้าแรกของหนังสือของอดอร์โนเรื่อง “วิภาษวิธีเชิงปฏิเสธ” (Negative Dialectics) คือการวิพากษ์ตนเองในส่วนที่ “ปรัชญา” นั้นขาดพร่องไปหรือคือลำพังหน้าที่เพียงการวิจารณ์ การอธิบาย และการคาดเดาปรากฏการณ์ไม่เพียงพออีกต่อไป (Adorno, 2004: 3; Friedman, 1981: 207) ในแง่นี้ “ปรัชญา” จึงเผยตนให้เห็นศักยภาพที่ถูกมองข้ามไปคือความสามารถในการรังสรรค์สิ่งใหม่หรือสังคมที่พึงปรารถนา (Utopia) ให้เกิดขึ้นจากการรื้อทำลายสิ่งเก่าลงดังที่มาร์กซ์เองก็ได้ชี้ไว้ในทฤษฎีข้อที่ 11 ในนิพนธ์วิจารณ์ฟอยเออร์บาค (Theses on Feuerbach) ที่ว่า “นักปรัชญาทั้งหลายเพียงแต่ตีความโลกไปต่าง ๆ นานา แต่ประเด็นสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงมันต่างหาก” (1981: 207) หากจะว่าไปแม้ทฤษฎีวิพากษ์ของสำนักแฟรงค์เฟิร์ตต่างจากมาร์กซ์ตรงที่เน้นเรื่องโครงสร้างส่วนบน แต่ส่วนที่เหมือนกันคือมีลักษณะเป็นคำพยากรณ์เมสสิยาห์ (messianic prophecies) ดังนั้นทั้งมาร์กซ์และทฤษฎีวิพากษ์จึงมีหน้าที่ที่จะ 1)

พิจารณาวิกฤติเมสสิยาห์ที่กำลังเกิดในสังคม 2) แสวงหาพลังการเมืองที่จะทำให้เมสสิยาห์กลับมาบังเกิดขึ้นเพื่อล้ม
 โทการเปลี่ยนแปลง และ 3) แสวงหาสูตรในการปลูกให้พลังการเมืองในข้อ 2 ต้นตัวขึ้น (1981: 241) ในแง่หนึ่งทั้ง
 มาร์กซและทฤษฎีวิพากษ์จึงมีลักษณะการลี้ภัยทางจิตวิทยาจากความเป็นจริงทางสังคมคือการสร้างจินตกรรมหรือ
 แฟนตาซีขึ้นในจิตใจ (1981: 266) หรือนั่นคือทั้งมาร์กซและทฤษฎีวิพากษ์มีลักษณะไม่เคร่งตรงต่อกลไกการเป็นเหตุ
 เป็นผล (Causal Mechanism: CM) หรือการเชื่อมโยงระหว่าง “สาเหตุตั้งต้นและกฎทางวิทยาศาสตร์ที่พิสูจน์แล้ว”
 (explanans) กับ “เหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นเป็นจริง” (explanandum) ทั้งนี้ CM ดังกล่าวจะต้องผ่านการพิสูจน์จาก
 ระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัดไม่ว่าจะเป็นการผ่านกระบวนการทดลองที่เข้มงวดที่สุดอย่าง “การ
 ทดลองแบบสุ่มและมีกลุ่มควบคุม” (Randomized Controlled Trial: RCT) หรือการพิสูจน์ที่มีความเข้มงวดรองลง
 ไปอย่างการอนุมานทางสถิติอันรัดกุมภายใต้กรอบความน่าเชื่อถือที่ยอมรับได้ ทั้งนี้ในแง่การอธิบายปรากฏการณ์
 ทางสังคมนอกจากเรื่องพื้นฐานอย่างกลไก CM ยังจะต้องคำนึงการอุปนัยจากอิทธิพลของปัจจัยที่มีความสม่ำเสมอ
 (Inductive Regularity: IR) รวมไปถึงปัจจัยที่จำเป็นและเพียงพอ (Necessary and Sufficient Conditions: NSC)
 อีกด้วย โดยระเบียบวิธีวิจัยดังกล่าวจะต้องสามารถทำซ้ำได้ (reproducibility) นอกจากนี้เราจะต้องตระหนักว่า
 ทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบด้วยระเบียบวิธีวิจัยอันรัดกุมแล้วไม่ใช่ทฤษฎีดังกล่าวมีความจริงแท้แน่นอนปรมาตม์เพราะ
 ดังที่คาร์ล ป็อบเปอร์ได้กล่าวไว้ว่าทฤษฎีที่ได้เป็นเพียงสิ่งชั่วคราว คือดีที่สุดในปัจจุบันมันเพียงรอเวลาการหักล้าง
 (falsify) ในอนาคตเท่านั้น (Yuenyong, Taofeek and Ajah, 2020) ในเมื่อทั้งมาร์กซและทฤษฎีวิพากษ์ขาดความ
 รัดกุมเรื่องกลไกการเป็นเหตุเป็นผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เพราะทฤษฎีที่ 11 ในนิพนธ์ฟอยเออร์บาคจะข้าม “ความ
 เป็นไปไม่ได้” ในกลไกการเป็นเหตุเป็นผลโดยการ “กระโจนด้วยศรัทธา” (leap of faith) ผ่านความเชื่อมั่นใน “คำ
 พยากรณ์เมสสิยาห์” ไปสู่ปฏิบัติการทางการเมืองใด ๆ ฉะนั้นแล้วจึงไม่แปลกที่ “ฝ่ายก้าวหน้า” ทั้งในตะวันตกและ
 ในเมืองไทยที่ทำ “สงครามวัฒนธรรม” จะเผชิญกลยุทธ์เดียวกันลอกเลียนกลับมาตอบโต้แบบยุทธวิธีกระจก (mirror
 tactic) ตัวอย่างในเมืองไทยการวิพากษ์อำนาจนำโดยใช้วาทกรรม “คลังเจ้า” (hyper royalist) จะเผชิญกับยุทธวิธี
 กระจกด้วยการคิดค้นวาทกรรม “ซังเจ้า” ขึ้นมาตอบโต้ เช่นเดียวกับคู่วาทกรรม “คลังชาติ” (chauvinist) กับ “ซัง
 ชาติ” หรือ “คลังศาสนา” (zealot) กับ “ซังศาสนา” เป็นต้น ในแง่หนึ่งเมื่อ “ฝ่ายก้าวหน้า” ไม่เคร่งครัดกับกลไก
 การเป็นเหตุเป็นผล (CM) ก็ย่อมทำให้ “ฝ่ายตรงข้าม” ไม่จำเป็นต้องเคร่งครัดเช่นเดียวกัน เพียงแต่มีความเชื่อที่มี
 กำลังมวลชนสนับสนุนจำนวนมากพอผ่านการโฆษณาชวนเชื่อ สร้างความรู้ความเข้าใจความเชื่อผ่านการเน้นย้ำถล่ม
 ด้วยการโฆษณาชวนเชื่อซ้ำแล้วซ้ำเล่าและหลากหลายช่องทาง ใช้การป้ายสีฝ่ายตรงข้าม หรือไม่ก็ถึงกับใช้ทฤษฎี
 สมคบคิด (ที่เป็นไปได้ก็เพราะความคลุมเครือของข้อมูลที่บางครั้งก็เกิดจากการปิดบังด้วยเหตุผลเรื่องความมั่นคง
 ของรัฐ เช่นกรณีการลอบสังหารประธานาธิบดีจอห์น เอฟ. เคนเนดี) ก็เพียงพอแล้ว รวมทั้งต่างฝ่ายต่างก็อ้างเหตุผล
 การเป็นเหยื่อ (politics of victimization) จากการเซ็นเซอร์ของฝ่ายตรงข้าม การใช้มาตรการทางกฎหมายผ่านการ
 ฟ้องร้อง หรือจากการใช้มวลชนกดดัน (หรือศัพท์ปัจจุบันคือ “ทัวร์ลง”) ทั้งยังไม่เน้นการส่งเสริมสภาวะห้องสะท้อน
 เสียง (echo chamber) จากการคัดเลือกความสนใจข้อมูลที่มีความหวือหวาด้วยอัลกอริทึมในสื่อสังคมสมัยใหม่ จึง
 ทำให้มวลชนแต่ละฝ่ายขาดแรงจูงใจที่จะค้นหาความจริงมากกว่าการยังกอดแฟนตาซีที่ถูกสร้างขึ้นจากพยากรณ์เมส
 สิยาห์ สภาพเช่นนี้ในสนามวาทกรรมจะนำไปสู่การคุมเชิงกัน (stalemate) โดยไม่มีใครเอาชนะใครได้จริง หรือเกิด
 สภาวะ “แนวรบด้านตะวันตก สถานการณ์ไม่เปลี่ยนแปลง” ในแนวรบสนามเพลาะวาทกรรม นั่นคือไม่มีใคร
 เปลี่ยนแปลงโลกไปตามที่ “ปรัชญา” มองแม้จะเป็นจากคนละมุมคนละเรื่องเล่าได้จริง ในระดับลึกที่สุดที่ฐานทฤษฎี
 ความรู้หรือญาณวิทยา (epistemology) แม้การอ้างเรื่องกลไกการเป็นเหตุเป็นผล (CM) ก็ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้
 เพราะทฤษฎีวิพากษ์จะเห็นว่ากระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์มีลักษณะเป็นอำนาจนำที่ครอบงำสังคมอยู่ด้วยกัน
 และจำเป็นจะต้องนำไปสู่การปลดปล่อย อย่างการปฏิเสธคำอธิบายวิทยาศาสตร์เรื่องสภาวะโลกร้อนก็มีเหตุรากฐาน

ส่วนตัวบทที่พูดถึง “เสรีนิยมใหม่” ในมิติด้านนโยบายเศรษฐกิจและเป็นการวิจารณ์จากนักวิชาการ เศรษฐศาสตร์โดยตรงเป็นครั้งแรกแต่มีคนพูดถึงน้อยคือหนังสือที่ตีพิมพ์จากงานสัมมนาเรื่อง “ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์ร่วมสมัย: มุมมองเชิงวิพากษ์” (Contemporary Economic Theory: Critical Perspectives) ที่จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และธุรกิจแห่งเอเธนส์ ประเทศกรีซ เมื่อวันที่ 6 – 7 ตุลาคม ปี ค.ศ. 1997 ตัวบทที่เป็นหนังสือข้อสรุปจากงานสัมมนานี้จะถูกตีพิมพ์ในอีกสองปีถัดมา (Vlachou, 1999) และเป็นการตีพิมพ์ก่อนตัวบทของฮาร์วีย์ถึงแปดปีแต่กลับไม่ได้รับความสนใจดังที่ตัวบทของฮาร์วีย์ทำได้มากนัก⁹ สิ่งที่น่าสังเกตของการปรากฏของตัวบทนี้คือ ถึงแม้บรรดานักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้จะมีพื้นความรู้ด้าน เศรษฐศาสตร์แต่ก็จะใช้การวิจารณ์จากเศรษฐศาสตร์การเมืองมากกว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ตามปกติ นอกจากนี้การเกิดขึ้นของการสัมมนาก็มีความสอดคล้องของการเกิดขึ้นของวิกฤติเศรษฐกิจในเอเชีย ที่เริ่มขึ้นที่ประเทศไทย ในขณะที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจในยุโรปจะเห็นว่ากรีกเป็นป้อมปราการหลักในการ คัดค้านนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจแบบรัดเข็มขัดที่มีเยอรมนีอยู่เบื้องหลัง

จากกรณีนี้ จึงเท่ากับปฏิเสธคำอธิบายที่ครอบคลุมขนาดใหญ่ทั้งปวง (grand narrative negation) แต่นี่ก็เท่ากับ เปิดเผยให้เห็นจุดอ่อนที่สำคัญอย่างหนึ่งของทฤษฎีวิพากษ์คือใช่หรือไม่ว่าคำปฏิเสธดังกล่าวก็จัดเป็น “คำอธิบายที่ ครอบคลุมขนาดใหญ่ทั้งปวง” อีกแบบเช่นกัน ทฤษฎีวิพากษ์จึงถูกสร้างขึ้นบนตรรกะหักล้างตนเอง (self-defeating logic) หรือเป็นทฤษฎีภาคเสธ (abstract negativity) โดยพื้นฐาน (1981: 214) เช่นนั้นแล้วนักคิด postpositivist อย่างป็อบเปอร์ที่แยกแยะปัญหาเรื่องข้อสรุปสากล (universal generalization) ออกจากข้อสรุปเฉพาะทาง (local generalization) จะสามารถให้คำอธิบายได้ดีกว่าและไม่เกิดตรรกะหักล้างตนเองดังที่ทฤษฎีวิพากษ์กำลังเผชิญอยู่ อนึ่ง ฝ่ายสำนักแฟรงค์เฟิร์ตก็ตอบโต้แนวคิดแบบป็อบเปอร์ว่ามีลักษณะลดรูปความซับซ้อนและขาดความเข้าใจ ประเด็นสำคัญที่ฝ่ายตนนำเสนอ (reductio ad hominem) (Adorno, 1977: 6) ซึ่งมีรากมาจากฐานคิดการโจมตี แนวคิดเมตาฟิสิกส์ในสมัยอ็อกุสต์ กองต์ (Auguste Comte) (1977: 51) หรืออย่างที่รูดอล์ฟ คาร์นาศ (Rudolf Carnap) ลดรูปเมตาฟิสิกส์ลงเป็นเพียงเรื่องของความรู้เท่านั้นดังความเห็นของเขาที่ว่า “ถ้อยแถลงแบบเมตาฟิสิกส์ ไม่ใช่ถ้อยแถลง ‘เชิงประจักษ์’” (Erfahrungssätze) (1977: 54) จากฐานข้อมูล Google Scholar มีการอ้างอิง เพียง 22 รายการเท่านั้น <http://shorturl.at/deT39> ในขณะที่ตัวบทของฮาร์วีย์ที่แม้จะตีพิมพ์ตามหลังกลับมีการ อ้างอิงถึง 37,913 รายการซึ่งมากกว่ากันอย่างเทียบไม่ได้เลย ตัวบทของฮาร์วีย์เกิดขึ้นในช่วงที่กำลังเกิดวิกฤติ การเงินในสหรัฐฯ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ตัวบทดังกล่าวจะได้รับความนิยมนักขนาดนี้ เพราะผู้คนกำลังสนใจ สาเหตุวิกฤติเศรษฐกิจและปัญหาความล้มเหลวภายในของระบบทุนนิยมก็เป็นสิ่งที่ผู้คนมักเชื่อล่วงหน้าอยู่แล้วว่า เป็นสาเหตุ เมื่อฮาร์วีย์ระบุต้นตอว่าเป็น “เสรีนิยมใหม่” จึงไม่ยากที่จะทำให้คนส่วนใหญ่เชื่อว่าทฤษฎีของเขา (คำอธิบายว่าทำไมผมถึงมองว่าฮาร์วีย์กำลังเสนอทฤษฎี ขอให้คุณในเชิงอรรถที่ 8 ก่อนหน้าเชิงอรรถนี้)

⁹ จากฐานข้อมูล Google Scholar มีการอ้างอิงเพียง 22 รายการเท่านั้น <http://shorturl.at/deT39> ในขณะที่ตัวบทของฮาร์ วีย์ที่แม้จะตีพิมพ์ตามหลังกลับมีการอ้างอิงถึง 37,913 รายการซึ่งมากกว่ากันอย่างเทียบไม่ได้เลย ตัวบทของฮาร์วีย์ เกิดขึ้นในช่วงที่กำลังเกิดวิกฤติการเงินในสหรัฐฯ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่ตัวบทดังกล่าวจะได้รับความนิยมนักขนาด นี้ เพราะผู้คนกำลังสนใจสาเหตุวิกฤติเศรษฐกิจและปัญหาความล้มเหลวภายในของระบบทุนนิยมก็เป็นสิ่งที่ผู้คนมัก เชื่อล่วงหน้าอยู่แล้วว่าเป็นสาเหตุ เมื่อฮาร์วีย์ระบุต้นตอว่าเป็น “เสรีนิยมใหม่” จึงไม่ยากที่จะทำให้คนส่วนใหญ่เชื่อ ว่าทฤษฎีของเขา (คำอธิบายว่าทำไมผมถึงมองว่าฮาร์วีย์กำลังเสนอทฤษฎี ขอให้คุณในเชิงอรรถที่ 8 ก่อนหน้า เชิงอรรถนี้)

ลักษณะกึ่งทฤษฎีสัมคอบคิดที่มองว่าระบบเศรษฐกิจโลกปัจจุบันถูกบงการโดยกลุ่มนักคิด “เสรีนิยมใหม่” ก็คงจะมีส่วนจริงอยู่บ้าง เพราะคำว่า “เสรีนิยมใหม่” มีการคิดค้นและอ้างอิงกันอยู่จริงไม่ใช่อุปโลกน์เอาเองตามอำเภอใจแต่การใช้คำนี้มีความหมายที่เลื่อนไหลไม่ใช่คำที่มีความหมายชัดเจนตายตัวดังที่จะได้พูดถึงต่อไปข้างหน้า แต่ตอนนี้ขอให้เราพิจารณาจุดกำเนิดกันเสียก่อนโดยเฉพาะจากการสัมมนาสำคัญของกลุ่มที่เริ่มจากคนในวงจำกัดที่การสัมมนาวอลเตอร์ ลิปป์มานน์ (Walter Lippmann Colloquium) ที่ปารีส¹⁰ เป็นเวลาห้าวัน ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม ถึงวันที่ 30 สิงหาคม ปี ค.ศ. 1938¹¹ โดยมีนักปรัชญาฝรั่งเศสที่ชื่อ หลุยส์ รูเกียร์ (Louis Rougier) ซึ่งก็เป็นสมาชิกกับกลุ่มเวียนนา (Vienna Circle) พร้อมกันไปด้วยเป็นตัวตั้งตัวตี การสัมมนาครั้งนี้เกิดขึ้นก็เพราะรูเกียร์ ฮาเย็ค โปแลนยี ร็อบเก้ และรูสเตาเผชิญพบกับลิปป์มานน์ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์อเมริกันในปารีส และพวกเขาก็ได้ให้ความสนใจหนังสือ “สังคมที่ดีงาม” (The Good Society) ของลิปป์มานน์ (Lippmann, 1938) เพื่อพิจารณาถึงทางออกของปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ จากการ

¹⁰ รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งสิ้นจำนวน 26 คนเรียงลำดับตามนามสกุลดังต่อไปนี้: 1) Roger Auboin (French, 1891–1974) [53], 2) Raymond Aron (French, 1905–1983) [54], 3) Louis Baudin (French, 1887–1964) [55], 4) Marcel Bourgeois (French) [56], 5) José Castillejo (Spanish, 1877–1945) [56], 6) John Bell Condliffe (British, 1891–1981) [57], 7) Auguste Detoeuf (French, 1883–1947) [57], 8) Friedrich Hayek* (British, 1899–1992) [58], 9) Michael Heilperin (Polish, 1909–1971) [61], 10) Bruce Hopper (American, 1892–1973) [61], 11) Bernard Lavergne (French, 1884–1975) [62], 12) Walter Lippmann* (American, 1889–1974) [63], 13) Étienne Mantoux (French, 1913–1945) [64], 14) Robert Marjolin (French, 1911–1986) [64], 15) Louis Marlio (French, 1878–1952) [65], 16) Ernest Mercier (French, 1878–1955) [66] 17) Ludwig von Mises* (Austrian, 1881–1973) [67], 18) André Piatier (French, 1914–1991) [69], 19) Michael Polanyi (British, 1891–1976) [69], 20) Stefan Possony (Austrian, 1913–1995) [70], 21) Wilhelm Röpke (Austrian, 1899–1966) [71], 22) Louis Rougier* (French, 1889–1982) [73], 23) Jacques Rueff (French, 1896–1978) [74], 24) Alexander Rüstow* (Turkish, 1885–1963) [76], 25) Alfred Schütz (Austrian, 1899–1959) [77], และ 26) Marcel van Zeeland (Belgian, 1898–1972) [78] ; แต่ละรายชื่อจะมีสัญชาติท้ายสุดตามด้วยปีเกิดและปีที่ถึงแก่กรรมในวงเล็บเพื่อจะให้เห็นการเกาะกลุ่มเชิงสังคม ตัวเลขในก้ามปูคือเลขหน้าที่จะระบุประวัติย่อของแต่ละบุคคลใน Reinhoudt and Audier (2018) ชื่อที่มีดอกจันตามท้ายหมายถึงมีบทบาทสำคัญในการประชุม

¹¹ การประชุมในวันแรกพูดถึงเรื่องสาเหตุความเสื่อมถอยของเสรีนิยมว่าเป็นสาเหตุภายในของตัวเสรีนิยมเองหรือไม่ (Is the decline of liberalism due to endogenous causes?), การประชุมในวันที่สองพูดถึงความสามารถของระบบเสรีนิยมในการตอบโจทย์ภารกิจทางสังคม (Is liberalism capable of fulfilling its social tasks?), การประชุมในวันที่สามหาข้อสรุปว่าหากระบบเสรีนิยมไม่สามารถเลี่ยงการเสื่อมถอยจริงอะไรเป็นปัจจัยภายนอกที่แท้จริง (If the decline of liberalism is not inevitable, what are its true causes, exogenous causes?), การประชุมในวันที่สี่หาการแก้ไขการเสื่อมถอยของเสรีนิยมเมื่อพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น (If the decline of liberalism is not inevitable, what are the remedies to draw from the analysis of its causes?) การประชุมในวันสุดท้ายพูดถึงกิจกรรมต่อไปข้างหน้า อาทิการก่อตั้งศูนย์ศึกษานานาชาติเรื่องการบูรณะเสรีนิยม (Creation of an International Center of Studies for the Renovation of Liberalism) การประชุมในวันที่สองและวันที่สามจะเน้นนักความรู้เชิงเทคนิคด้านเศรษฐศาสตร์เช่นเรื่องปัญหาการว่างงานเรื้อรังเป็นต้น (Reinhoudt and Audier, 2018: 94-95)

พบปะกันครั้งนี้ก็นำไปสู่การสัมมนาดังกล่าวในที่สุด มีข้อมูลว่าบรรดาผู้ร่วมเข้าสัมมนาต่างก็ถกเถียงถึงชื่อของปรัชญาเสรีนิยมแบบใหม่ที่กำลังพัฒนาขึ้นระหว่างการสัมมนา ในภายหลังมีหลายชื่อที่ถูกพิจารณาเช่น “positive liberalism” (เสรีนิยมเชิงบวก) การตีพิมพ์หนังสือ “บนเส้นทางสู่ความเป็นทาส” (The Road to Serfdom) ของฮาเย็คก็สะท้อนถึงหนังสือของลิปป์มานน์และการสัมมนาครั้งนั้น (Springer, 2016: 17; Reinhoudt and Audier, 2018: 10) นอกจากคำว่าเสรีนิยมเชิงบวก รูเกียร์ยังใช้คำว่า “เสรีนิยมที่สร้างสรรค์” (constructor liberalism หรือในภาษาฝรั่งเศส libéralisme constructeur) ซึ่งดูจะใกล้เคียงกับคำว่าเสรีนิยมเชิงบวกข้างต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความแตกต่างออกจากทั้งสังคมนิยมแบบเสรีนิยม (liberalism socialism) และเสรีนิยมที่ปล่อยให้ไปเอง (laissez-faire liberalism) แบบดั้งเดิมในหนังสือ “ความลึกลับของเศรษฐศาสตร์” (economic mystiques) ของเขาเองก่อนหน้าการสัมมนาจะเกิดขึ้น เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่ารูเกียร์เห็นด้วยกับการเข้าแทรกแซงของรัฐบาลในบางระดับต่อระบบเศรษฐกิจเพื่อพิทักษ์ระบบเสรีนิยมเอาไว้ (Reinhoudt and Audier, 2018: 74) นอกจากไอเดียของรูเกียร์แล้วยังมีข้อเสนอจากรูฟว่า “เสรีนิยมปีกซ้าย” (left-wing liberalism) และข้อเสนอของโบดีนที่ว่า “ลัทธิปัจเจกนิยม” (individualism) คำว่าเสรีนิยมใหม่เป็นข้อเสนอของหลุยส์ มาร์ลิโอเสนอให้ใช้คำว่า “ใหม่” (neo) และ “บูรณะใหม่” (renovation) เพื่อแยกแยะกลุ่มสัมมนานี้ออกจากกลุ่มที่คัดค้านการแทรกแซงจากรัฐทุกรูปแบบ ดังนั้นความเห็นของมาร์ลิโอจึงสอดคล้องกับรูเกียร์ที่เห็นด้วยกับการแทรกแซงจากรัฐในระบบเศรษฐกิจในบางระดับ ไม่ใช่ทำไม่ได้เลยเหมือนพวกเสรีนิยมที่ปล่อยให้ไปเองแบบดั้งเดิม (Denord, 2009: 48) แต่ก็ไม่ใช่ว่าผู้สัมมนาทั้งหมดจะเห็นด้วยนัก ความคิดเรื่องการแทรกแซงจากรัฐในบางระดับต่อระบบเศรษฐกิจนี้จะค่อย ๆ แพร่กระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ตามสัญชาติของผู้เข้าร่วมสัมมนา แต่ที่เด่นชัดที่สุดเป็นที่เยอรมนีโดยคาร์ล ฟรีดริชนักรัฐศาสตร์เยอรมันเป็นคนโยงคำว่า “เสรีนิยมใหม่” เข้ากับคำว่า “เสรีนิยมออร์โด” ของเยอรมัน (2018: 4) และอันที่จริงเยอรมนีจะเป็นกองหน้าที่คอยผลักดันไอเดียเรื่องนี้อย่างเข้มแข็งมาก่อนหน้านี้แล้ว ดังที่เราได้เห็นในแถลงการณ์เสรีนิยมออร์โดนั่นเอง (Caldwell, 2022)

อย่างไรก็ตามการสัมมนาครั้งต่อมาที่โรงแรมดูปาร์ค (Hôtel du Parc) ในหมู่บ้านแห่งเทือกเขาเปเลอแริง (Mont Pèlerin) ใกล้เมืองวีเวย์ (Vevey) ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์เมื่อวันที่ 1 – 10 เมษายน ปี ค.ศ. 1947¹² ดูจะเป็นที่รู้จักจากสาธารณชนทั่วไปในฐานะเป็นจุดกำเนิดเสรีนิยมใหม่มากกว่าการสัมมนาวอลเตอร์

¹² การสัมมนานี้จะมีผู้เข้าร่วมถึง 39 คนเรียงลำดับตามนามสกุลดังต่อไปนี้: 1) Maurice Allais, 2) Carlo Antoni, 3) Hans Barth, 4) Karl Brandt, 5) Herbert Cornuelle, 6) John Davenport, 7) Stanley Dennison, 8) Aaron Director, 9) Walter Eucken, 10) Erich Eyck, 11) Milton Friedman, 12) Harry Gideonse, 13) Frank Graham, 14) F. A. “Baldy” Harper, 15) Friedrich Hayek*, 16) Henry Hazlitt, 17) Trygve Hoff, 18) Albert Hunold, 19) Carl Iversen, 20) John Jewkes, 21) Bertrand de Jouvenel, 22) Frank Knight, 23) Henri de Lovinfosse, 24) Fritz Machlup, 25) Loren “Red” Miller, 26) Ludwig von Mises*, 27) Felix Morley, 28) Michael Polanyi*, 29) Karl Popper, 30) William Rappard, 31) Leonard Read, 32) George Révay, 33) Lionel Robbins, 34) Wilhelm Röpke*, 35) George Stigler, 36) Herbert Tingsten, 37) François Trevous,

สิบปีมานี้เมื่อ 9 ปีก่อนหน้าและเป็นต้นกำเนิดของสมาคมมองต์เปเลอแรงแรงมาซึ่งถือกันว่าเป็นศูนย์กลางเสรีนิยมใหม่มาจนปัจจุบัน การสัมมนา มองต์เปเลอแรงแรงครั้งนี้มีฮาเย็คซึ่งเป็นศิษย์เก่าจากการสัมมนา วอลเตอร์ ลิปป์มานน์ครั้งก่อนเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ โดยมีอัลเบิร์ต ฮูโนลด์ (Albert Hunold) หัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์ของอุตสาหกรรมนาฬิกาสวิสเป็นคณะมนตรีสนับสนุนการสัมมนาครั้งนี้ ส่วนฮาเย็คก็ระดมทุนสนับสนุนค่าใช้จ่ายการเดินทางให้กับนักวิชาการที่มาจากอเมริกาตอนเหนือ การปรากฏตัวของออยค์เกินซึ่งเป็นคนเยอรมันที่อาศัยอยู่ในประเทศเยอรมนีตลอดระยะเวลาสงครามในที่สุดหลังสงครามโลกถือเป็นความเสี่ยงต่อฮาเย็คอยู่ไม่น้อย (ในเวลานั้นรีออปเก้และฮาเย็คเรียกออยค์เกินว่าดัตช์ลิวอี้ซึ่งเป็นอักษรตัวแรกของชื่อและนามสกุลของเขาตอนที่เขาถูกควบคุมตัวโดยตำรวจลับหน่วยเก็สตาโปในช่วงปลายสงคราม) ข้อมูลที่ว่าออยค์เกินเคยเป็นคนคัดค้านการดำรงตำแหน่งอธิการบดีของมาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ที่ไฟร์บวร์กรวมทั้งการวิพากษ์นโยบายเศรษฐกิจของนาซี รวมถึงการเชื่อมโยงกับกลุ่มต่อต้านไต้ดินเยอรมันอย่างดีทริช บอนโฮเฟอร์ (Dietrich Bonhoeffer) และคาร์ล ฟรีดริช โกเออร์เดอเลอร์ (Carl Friedrich Goerdeler) ในเวลานั้นก็มีคนทราบน้อย ปาฐกถาของออยค์เกินในวันแรกของการสัมมนาในหัวข้อ “กิจการเสรีหรือจะเป็นการแข่งขันที่มีการกำกับ” (Free Enterprise or Competitive Order) นี้เองที่จะกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการแปรนโยบายให้เป็นการปฏิบัติของเสรีนิยมออร์โดอย่างแท้จริง เพราะข้อเสนอของเขาสอดคล้องกับความเป็นจริงของเศรษฐกิจหลังสงครามของเยอรมนีที่ว่ายังไม่สามารถสร้างตลาดเสรีได้อย่างแท้จริง การจะหันไปหาระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนศูนย์กลางจากรัฐก็ดูจะซ้ารอยเดิมเสี่ยงที่อำนาจตกอยู่กับรัฐบาลจนมากเกินไป เหมือนกับสมัยนาซี เยอรมนีจำเป็นจะต้องยอมรับการผูกขาดจากผู้ผลิตที่มีน้อยรายเพราะสภาวะหลังสงครามไปพลางก่อน แต่รัฐบาลจะต้องบังคับให้บริษัทที่ผูกขาดเหล่านั้นปฏิบัติตามในแง่ราคาและการผลิตเสมือนว่ามี การแข่งขันเกิดขึ้น (The monopolist must be forced to behave, in terms of pricing and production, as if it was in competition) (Caldwell, 2022)

แต่ในความเป็นจริงเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมออร์โดในเยอรมนีเองก็ไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่มีส่วนผสมที่มีที่มาจากอย่างน้อยสามส่วนด้วยกันคือ 1) สำนักไฟร์บวร์กที่นำโดยออยค์เกินและโบห์ม ซึ่งเน้นหนักเรื่องการแข่งขันที่มีการควบคุม (Wettbewerbsordnung) ที่ยังรวมไปถึงหลักความมีเสถียรภาพของค่าเงิน หลักตลาดแบบเปิด หลักกรรมสิทธิ์เอกชน หลักเสรีภาพในการทำสัญญา หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายต่อบุคคลภายนอก และหลักความคงเส้นคงวาของนโยบายเศรษฐกิจ 2) เศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อสังคม (social market economy) ของลุดวิก แอร์ฮาร์ดและ อัลเฟรด มุลเลอร์-อาร์แม็ค ที่ก็ได้รับอิทธิพลทางด้านมาจากสำนักไฟร์บวร์กด้วยแต่แนวคิดนี้จะเน้นสวัสดิการสังคมและการจัดสรรรายได้ใหม่ให้กับประชาชน และ 3) เสรีนิยมแบบสังคมนิยม (sociological liberalism) ของรุสเสาและรีออปเก้ซึ่งจะเสนอให้ระบบเศรษฐกิจที่มากกว่าเพียงระบบตลาด โดยช่วยหลอมรวมปัจเจกคนในทางสังคมนิยมเข้าไปเป็นชุมชนทุนนิยม (Feld, Köhler, and Nientiedt, 2019: 2, 4-7)

38) V. Orval Watts, และ 39) C. Veronica Wedgwood คนที่มีเครื่องหมายดอกจันคือคนที่เข้าร่วมสัมมนา วอลเตอร์ ลิปป์มานน์เมื่อ 9 ปีก่อนในที่มีสี่คนคือ ฮาเย็ค มิเสส โปลานยี และรีออปเก้ (Caldwell, 2022)

แม้ว่าแนวคิดแบบเศรษฐกิจเสรีนิยมออร์โตจัดเป็นบุคลิกเฉพาะของเยอรมนีก็ตามและยังทิ้งร่องรอยไว้อยู่บ้างเช่นนโยบายด้านการเงินที่เน้นเสถียรภาพค่าเงินและหลีกเลี่ยงภาวะเงินเฟ้อ และนโยบายการคลังที่มีลักษณะเน้นการรัดเข็มขัดค่าใช้จ่าย แต่โดยทั่วไปแล้วนโยบายเศรษฐกิจเยอรมนีวางตัวอยู่บนแนวคิดวัฏจักรเศรษฐกิจ (business cycle) เหมือนเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกทั่วไป ปัจจุบันงานวิจัยทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมออร์โตไม่ได้รับความน่าเชื่อถือเทียบเท่างานวิจัยทางเศรษฐกิจบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกที่ยืนพื้นอยู่บนระเบียบวิธีวิจัยที่วางอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์อีกต่อไป มีการลงนามโดยนักเศรษฐศาสตร์เยอรมันจำนวน 150 คนในหนังสือเรียกร้องให้สร้างเศรษฐศาสตร์เยอรมันให้เข้ากับมาตรฐานสากล ส่วนการสำรวจโดยสมาคมเศรษฐศาสตร์เยอรมัน (German Economic Association: GEA) เมื่อปี ค.ศ. 2010 ก็พบว่าร้อยละ 46.7 สนับสนุนการปฏิรูป ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 22.8 ยังคงสนับสนุนจุดยืนแบบระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมออร์โตอยู่ (Kapeller, Puehringer, and Grimm, 2022)

เราจะเห็นว่านโยบายเศรษฐกิจในปัจจุบันไม่ได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่มีระดับการแทรกแซงของรัฐในนโยบายเศรษฐกิจที่ต่างกันออกไปดังในรูปที่ 1 ด้านล่างนี้ หากจะนับระดับการแทรกแซงในขั้นต่ำสุดโดยแทบไม่มีการแทรกแซงจากรัฐเลยก็จะเป็นข้อเสนอของมิเชส มาจนถึงข้อเสนอสำนักการเงินนิยมที่นำโดยฟรیدแมนและสำนักเคนเซียนที่นำโดยเคนส์ ความจริงข้อเสนอของกลุ่มนี้มีความคล้ายกันในแง่ที่ว่าทั้งคู่เชื่อในวัฏจักรเศรษฐกิจและรอยต่อระหว่างช่วงเศรษฐกิจซบเซาและเศรษฐกิจเฟื่องฟูจะเป็นวิกฤติเศรษฐกิจในขณะที่ข้อเสนอสำนักเคนเซียนเสนอให้รัฐบาลเพิ่มการใช้จ่ายผ่านนโยบายการคลังเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มปริมาณการจ้างงานให้เต็มศักยภาพ แต่สำนักการเงินนิยมจะเชื่อในเรื่องการควบคุมปริมาณการเงินไม่ให้เกิดภาวะเงินเฟ้อข้อแตกต่างสำคัญของทั้งคู่อยู่ที่เรื่องของเส้นโค้งฟิลลิปส์ (Phillips Curve) หรือความสัมพันธ์แบบผกผันระหว่างเงินเฟ้อกับอัตราการว่างงานซึ่งฝ่ายสำนักการเงินนิยมเห็นว่าในระยะยาวความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีน้อยมากจึงเป็นที่มาของการอัดฉีดการใช้จ่ายผ่านนโยบายการคลังไม่ประสบผลสำเร็จในการกระตุ้นเศรษฐกิจ คือมีทั้งภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจชะงักงันมีอัตราการว่างงานสูงไปพร้อมกัน (stagflation)

State's Role in Economic & Social Policy

Central Planned

Social Welfare
Social Market Economy

Ordoliberalism

JM Keynes

Milton Friedman
Monetarism

Ludwig von Mises
(Laissez-faire)

In former Soviet era	Inequality combating Wealth redistribution Subsidy State Enterprise Industrial Champion	Monopoly Control	Supply Side	Inflation targeting control	Small state PPP, Privatization? (Entrepreneur government)
----------------------	---	---------------------	-------------	--------------------------------	---

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดของนโยบายเศรษฐกิจจากระดับในการแทรกแซงของรัฐ

ในขณะที่เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมออร์โธโดจะเน้นหนักเรื่องการควบคุมการผูกขาดและเศรษฐกิจแบบตลาดเพื่อสังคมจะให้น้ำหนักกับสวัสดิการสังคมและการกระจายรายได้ใหม่ เราจะเห็นว่าวาทกรรมเรื่อง “เสรีนิยมใหม่” กลับเหมารวมถึงนโยบายเศรษฐกิจเหล่านี้ทั้งหมด (โดยยกเว้นเศรษฐกิจวางแผนจากส่วนกลางอย่างสมัยสหภาพโซเวียต) ทั้งที่นโยบายเหล่านี้ไม่ได้เข้ากันหรือบางครั้งก็ขัดกันเอง โดยบางครั้งก็ละเอียดหรือปราศจากความเข้าใจ หรือไม่ได้แม้แต่จะอ่านตัวบทของนักเศรษฐศาสตร์หลัก ๆ เหล่านี้แต่อย่างใดเลย¹³ หาก

¹³ ความจริงแม้แต่นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็มีความเข้าใจถึงเศรษฐศาสตร์สำนักออสเตรียนอย่างผิวเผินในแบบเดียวกัน กล่าวคือมักจะเห็นว่าสำนักออสเตรียนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งไม่ใช่ จริงอยู่สำนักออสเตรียนมีที่มาจากคาร์ล เมนเกอร์ (Carl Menger) แต่ความเห็นก็แยกออกเป็นหลายสาย อาทิ สายของออยเก็น โบห์ม ฟอน บาเวิร์ค (Eugen Böhm von Bawerk) ซึ่งมีศิษย์อย่างมิเชล หรือสายของฟรีดิช ฟอน วีเซอร์ (Friedrich von Wieser) ก็มีศิษย์อย่างฮาเย็คและชุมปีเตอร์ งานของชุมปีเตอร์จะได้รับอิทธิพลจากคลื่นยาวทางเศรษฐกิจผ่านคอนดราเทียฟ เขาเห็นว่ากลไกการทำลายอย่างสร้างสรรค์ในทุนนิยมมีสองประเภทคือ การสร้างนวัตกรรมประเภทที่ 1 (Mark I) คือเป็นการสร้างนวัตกรรมในขณะที่ตลาดมีการแข่งขันสูงยังมีการผูกขาดน้อย ผู้ได้รับชัยชนะในการสร้างนวัตกรรมประเภทนี้จึงมีลักษณะเป็นการคิดค้นเทคนิคหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ก่อน ในขณะที่การสร้างนวัตกรรมประเภทที่ 2 (Mark II) เป็นการสร้างนวัตกรรมในขณะที่มีการผูกขาดมาก ผู้แข่งขันรายใหญ่จะผนวกผู้เล่นรายย่อยรวมเข้ามาในกลุ่มตนให้ขยายขนาดขึ้น นวัตกรรมประเภทนี้จึงมีลักษณะต่อเนื่องใช้ทุนมหาศาลและค่อยเป็นค่อยไปกว่านวัตกรรมประเภทแรกที่มีลักษณะฉับพลันพลิกผันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างทันทีทันใด (ในปัจจุบันถ้าจะเปรียบเทียบนวัตกรรมแบบแรกจะอยู่ในตลาดเกิดใหม่อย่างอุตสาหกรรมคริปโตที่ยังมีความดิบเถื่อนอยู่มาก เทียบกับนวัตกรรมแบบที่สองที่อยู่ในอุตสาหกรรมชิปและเซมิคอนดักเตอร์ที่ต้องใช้เงินลงทุนมหาศาลในการคิดค้นนวัตกรรมและผลิตชิปใหม่ ๆ) อย่างไรก็ตามความเห็นร่วมของสำนักออสเตรียนคือไม่เห็นด้วยกับเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกที่ใช้การวิจัย

เรามองตามสภาพความเป็นจริงก็จะเห็นว่าข้อเสนอทางวิชาการหรือหลักนโยบายที่มีการแข่งขันกันระหว่างนักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้เป็นเรื่องปกติและไม่ได้มีกลุ่มลึกลับใดคอยควบคุมอยู่เบื้องหลังอย่างที่เข้าใจกัน นโยบายเหล่านี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปมาได้ตามสภาพความเป็นจริงในสังคม อย่างเช่นในเยอรมนีนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมออร์โดแบบเยอรมันแท้ ๆ อาจจะเหมาะกับสภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจเยอรมันหลังสงคราม แต่ปัจจุบันเราก็เห็นว่าเยอรมนีก็ไม่ได้ใช้แนวคิดแบบเศรษฐกิจเสรีนิยมออร์โดอีก ถึงแม้จะมีการสัมมนา沃尔เตอร์ ลิปป์มานน์และการสัมมนาในอีก 9 ปีให้หลังซึ่งจะพัฒนามาเป็นสมาคมมองต์เปลเออแร็งและมีการพูดถึงคำว่า “เสรีนิยมใหม่” ในการประชุมเหล่านี้จริง แต่ก็เห็นว่าผู้เข้าร่วมประชุมก็ได้มีความเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวและสอดคล้องกันแต่อย่างใด สิ่งที่เห็นตรงกันก็มีเพียงแต่ว่าในขณะที่มีการจัดสัมมนาเกิดวิกฤติขึ้นด้วยเหตุปัจจัยหลายประการและผู้เข้าร่วมสัมมนาเหล่านี้ต้องการแสวงหาทางออกเน้นน้ำหนักลงไปเฉพาะแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ต้องการเป็นระบบเศรษฐกิจที่มีการวางแผนจากส่วนกลาง แต่ก็ไม่ใช่เป็นระบบเศรษฐกิจที่ปล่อยให้ไปเองตามยถากรรม ผู้เข้าร่วมประชุมเหล่านี้เห็นว่ารัฐจำเป็นต้องมีบทบาทในการแทรกแซงในระดับใดระดับหนึ่ง แต่ความเข้มข้นในการแทรกแซงของรัฐก็มีความเห็นที่แตกต่างกันออกไปตามธรรมชาติ และในเวลาต่อมาการออกความเห็นทางเศรษฐศาสตร์ก็เป็นไปตามผลที่ได้จากงานวิจัยเชิงประจักษ์มากขึ้น¹⁴

ทางปริมาณเพื่อหาข้อสรุปทางเศรษฐศาสตร์ไปทั้งหมด (Fontana, et. al., 2012; Malerba and Orsenigo, 1995) สำนักออสเตรียนยังเห็นว่าราคามีลักษณะอัสวิสัยมากกว่าเป็นภววิสัยเมื่อเทียบกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอีกด้วย แนวคิดอย่างเส้นขอบเขตความเป็นไปได้ของอรรถประโยชน์ (Utility Possibility Frontier) หรือวัฏจักรเศรษฐกิจ ก็เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากสำนักออสเตรียนและพวกนีโอคลาสสิกก็รับไปใช้จนถึงปัจจุบัน

¹⁴ จุดแบ่งแยกของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกปัจจุบันมีศูนย์กลางอยู่ที่ความเห็นว่ากลไกตลาดมีประสิทธิภาพในการกระจายทรัพยากรและสามารถแก้ไขตนเองได้ดีโดยไม่ต้องมีการแทรกแซงหรือไม่ สำหรับกลุ่มที่เห็นว่าหากเป็นตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์โดยปราศจากการผูกขาด จะทำให้เป็นตลาดที่มีประสิทธิภาพ (The Efficient Market Hypothesis: EMH) นำโดยยูจีน ฟามา (Eugene Fama) โดยดูข้อมูลจากตลาดหุ้นระยะยาวในสหรัฐฯ ซึ่งถือกันว่าเป็นตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ และเห็นว่าตลาดมีประสิทธิภาพและมีลักษณะสมบูรณ์แบบโดยปราศจากรูปแบบใด ๆ ที่จะสามารถทำนายได้ (Fama, 1969) ในเวลาต่อมาฟามาและเฟรนช์ (Kenneth French) ต่อยอดแบบจำลองพอร์ตโฟลิโอสำหรับการลงทุนที่หาจุด “optimum” สำหรับสินทรัพย์ต่าง ๆ ในพอร์ตโฟลิโอเมื่อวัดจากความเสี่ยงและผลตอบแทนเรียกว่า CAPM (Capital Asset Pricing Model) ซึ่งถูกพัฒนาต่อยอดมาจากทฤษฎีพอร์ตโฟลิโอของ Markowitz (Markowitz Portfolio Theory) โดยพบว่าสามปัจจัยที่ส่งผลต่อผลตอบแทนคือ ค่า Beta ในแบบจำลอง CAPM (หรือความเสี่ยงของตลาดโดยรวม), ขนาดของกิจการ และอัตราส่วนมูลค่าบัญชีต่อมูลค่าตลาดของหลักทรัพย์ (Book to Market Ratio: B/M ratio) เรียกว่าแบบจำลองสามปัจจัยของฟามาและเฟรนช์ (Fama-French three-factor model) (Fama and French, 1993) สำหรับอีกฝ่ายคือพวก “การเงินเชิงพฤติกรรม” (Behavioral Finance) นำโดยโรเบิร์ต ชิลเลอร์ (Robert Schiller) จะเห็นว่ามนุษย์ไม่ได้มีการตัดสินใจที่สมบูรณ์แบบบ่อยครั้งการตัดสินใจที่เต็มไปด้วยอคติ เช่นพฤติกรรมแห่งตามฝูงชน อาจนำไปสู่ปัญหาการทำงาน of ตลาดโดยรวมได้ คนกลางอย่างรัฐบาลต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการกำกับดูแล หรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อผู้เล่นในระบบสามารถตัดสินใจได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น (Shiller, 2015)

บทสรุป

เราจะเห็นว่าการใช้วาทกรรม “เสรีนิยมใหม่” แม้ที่มาเริ่มต้นจะมาจากการบรรยายของฟูกโด้แต่เขาก็พยายามแยกแยะให้เห็นว่ามีส่วนผสมหลากหลายในนิยามคำว่า “เสรีนิยมใหม่” นี้ตามที่เกิดขึ้นจริง ต่อมา มีการนิยาม “เสรีนิยมใหม่” ให้พาดพิงรวมไปถึงเรื่องการเมืองวัฒนธรรมหรือสงครามวัฒนธรรมโดยดักแกนแต่นิยามนี้ถูกรับรู้ในแวดวงสาธารณะน้อยกว่านิยามทางด้านแนวคิดเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเริ่มขึ้นโดยตัวบทที่เป็นหนังสือรวมความเห็นจากที่ประชุมมหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์และธุรกิจแห่งเอเธนส์ประเทศกรีซ ในปี ค.ศ. 1997 ตัวบทนี้จะเป็นที่รู้จักน้อยกว่าตัวบทของฮาร์วีย์ที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 2007 เนื่องจากเป็นปีที่เกิดวิกฤติการเงินในสหรัฐฯ¹⁵ และมีการลูกกลมมาถึงเขตเศรษฐกิจในยุโรปเรื่องที่น่าสังเกตคือตัวบททั้งคู่นี้มอง “เสรีนิยมใหม่” ราวกับมีจุดยืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งที่ในที่ประชุมสัมมนาที่ถือเป็นการจุดเริ่มต้นคือสัมมนาวอลเตอร์ ลิปป์มานน์เมื่อปี ค.ศ. 1938 และสัมมนาก่อตั้งสมาคมมองต์เปลอแร็งในอีก 9 ปีให้หลัง เราคงจะปฏิเสธได้ยากว่า “เสรีนิยมออร์โต” ของเยอรมันไม่มีส่วนเลยในการสัมมนาทั้งคู่ ไม่ว่าจะเป็นอย่างที่สอดคล้องกับความเห็นโดยรวมของการสัมมนาทั้งคู่ที่ว่าระบบเศรษฐกิจแบบใหม่จะต้องมีการแทรกแซงของรัฐบางระดับ ไม่ใช่ไม่มีการแทรกแซงเลยแล้วปล่อยให้ไปตามยถากรรม หรือไม่ใช่ให้รัฐเป็นตัวการจัดการเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ทั้งหมด ซึ่งความเข้มข้นในการแทรกแซงของรัฐหรือเทคนิคของกรรมวิธีในการแทรกแซงนั้นขึ้นอยู่กับความคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์แต่ละสำนักและงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนทฤษฎีของตน¹⁶ หรือจะเป็นการเข้าร่วมสัมมนามองต์เปลอแร็งครั้งแรกของออยค์เกินโดยตรง ส่วนในแง่ของการนำทฤษฎีให้แปรเป็นนโยบายแล้วนำไปปฏิบัติของแต่ละรัฐก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและสามารถเปลี่ยนแปลงไปมาได้ ดังเช่นแนวคิดเศรษฐศาสตร์ในเยอรมนีปัจจุบันจะเห็นว่าให้ความสำคัญ “เสรีนิยมออร์โต” น้อยลงจากในช่วงหลังสงคราม แม้จะยังคงมีอิทธิพลอยู่แล้วหันไปให้ความสนใจ

¹⁵ หนังสือของฮาร์วีย์ตีพิมพ์ฉบับปกแข็งในปี ค.ศ. 2005 และฉบับปกอ่อนในปี ค.ศ. 2007 ฉบับที่ใช้อ้างอิงกันมากจะเป็นฉบับปกอ่อนตามฐานข้อมูล Google Scholar

¹⁶ กรณีระดับการแทรกแซงของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตในหัวข้อตัวแบบธรรมาภิบาลแบบปฏิฐาน (positive governance) ของผมซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างการร่างข้อเสนอเพื่อขอคำอนุมัติเห็นชอบจากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยอ้างอิงข้อเสนอเรื่อง “ตัวแบบธรรมาภิบาล” ของฟรานซิส ฟูกุยามา ซึ่งประกอบไปด้วย 1) “รัฐที่เข้มแข็ง” (strong state) คือรัฐที่มีประสิทธิภาพ มีการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ มีเสถียรภาพทางการเมืองและปราศจากความรุนแรง และสามารถควบคุมการคอร์รัปชัน” (Fukuyama, 2013: 348), 2) ความเป็นนิติรัฐ (rule of law) คือมีการบริหารภายใต้กฎหมายและมีความเป็นประชาธิปไตย (2013: 350), และ 3) มีการรับผิดชอบต่อประชาชนได้ปกครอง (democratic accountability) (2013: 347) การแทรกแซงหรือการกำกับดูแลของรัฐในกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามข้อเสนอแบบเสรีนิยมออร์โตถือว่าอยู่ในส่วน “รัฐที่เข้มแข็ง” สำหรับกรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น (conceptual framework) สามารถดูได้จาก Yuenyong (2020: 18) อนึ่งความเข้มข้นของระดับการแทรกแซงของรัฐในทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ระบบทุนนิยมมีความแตกต่างกันจนมีความหลากหลายตามเฉดของทุนนิยมตามความเห็นของฮอลล์และซอสคีส (2001) และชินเดอร์และโปเนสคู (2012) รวมไปถึงมีส่วนในการสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นกับเฉดของตัวแบบธรรมาภิบาลดังที่เกิดในเยอรมนีตามข้อเสนอของแจนน (2003)

แนวคิดแบบนีโอคลาสสิกมากขึ้นซึ่งถือเป็นมาตรฐานของการศึกษาเศรษฐศาสตร์ทั่วโลก แต่ภายในแนวคิดแบบนีโอคลาสสิกก็ยังคงมีความเชื่อที่แตกต่างกันอยู่ในแง่ที่ว่าตลาดมีประสิทธิภาพจริงหรือไม่ ในอนาคตผมเห็นว่าวิธีการใช้วาทกรรม “เสรีนิยมใหม่” แบบฮาร์วีย์จะเริ่มได้รับความน่าเชื่อถือน้อยลง แนวคิดเรื่อง “เสรีนิยมใหม่” จะเริ่มเป็นไปตามข้อเท็จจริงตามที่ควรจะเป็นตามจำนวนการตีพิมพ์ตัวบทที่เป็นหลักฐานอย่างเอกสารการประชุมภายในของการประชุมทั้งวอลเตอร์ ลิปปมันน์ และมองต์เปลอแร็ง รวมไปถึงมีการแปลตัวบทคลาสสิกของ “เสรีนิยมออร์โด” ออกมาสู่สาธารณะมากขึ้นในระยะหลัง

การปรากฏตัวของเสรีนิยมแบบออร์โดสะท้อนความตึงเครียดขัดแย้งระหว่าง “raison d'état” หรือ “เหตุผลหรือผลประโยชน์แห่งรัฐ” ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ถูกทำให้เป็นที่รับรู้กว้างขวางโดยพระคาร์ดินัลดยุกแห่งริเชอเลียอ (Cardinal-Duc de Richelieu, 9 กันยายน ค.ศ. 1585 – 4 ธันวาคม ค.ศ. 1642) (Poole, 2015) และ “raison d'être” หรือ “เหตุผลของการเป็นอยู่” ซึ่งคำศัพท์ฝรั่งเศสนี้ถูกอ้างเป็นครั้งแรก ๆ ในจดหมาย¹⁷ฉบับที่ 682 ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1864 ถึงอเล็กซานเดอร์ เบน (Alexander Bain เป็นนักปรัชญาและนักภาษาศาสตร์ชาวสกอตแลนด์, 11 มิถุนายน ค.ศ. 1818 – 18 กันยายน ค.ศ. 1903) โดยจอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill, 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1806 – 7 พฤษภาคม ค.ศ. 1873) (Mill, 1972: 926) ด้านหนึ่ง¹⁸ และวิวาทะระหว่างดไวท์ วอลโดและเฮอริเบิร์ท ไชมอน หรือปัญหาระหว่าง “คุณค่า” (อย่างเรื่อง

¹⁷ จดหมายฉบับดังกล่าวเป็นการพูดคุยกันระหว่างมิลล์และเบนเกี่ยวกับผลงานเขียนของเบนเรื่อง “หลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ” (An English Grammar) ดูจดหมายที่โต้ตอบกันก่อนหน้านั้นฉบับที่ 660 ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1863 (Mill, 1972: 900)

¹⁸ หรือคู่ขัดแย้งระหว่าง “การดำรงอยู่เพียงเพื่อได้อยู่” กับ “การดำรงอยู่เพราะมีเหตุผลบางอย่าง” ดูข้อถกเถียงที่อ้างคำศัพท์คู่นี้อย่างซับซ้อนที่ว่า “หากอำนาจครอบงำเมื่อใด เมื่อนั้นเสรีภาพก็จะมลายไป” แต่หากสตรีเพศแสวงหาอำนาจเพื่อความเท่าเทียมกับบุรุษเพศ แล้วเสรีภาพจะมลายไปด้วยหรือไม่ (Elshtain, 2003: 213) ในขณะที่สถานการณ์ช่วงปลายของไวมาร์อันเป็นเวลาแห่งการล่มสลาย “ภารกิจของเรา” ถูกตีพิมพ์ขึ้นมา สำนักไฟร์เบิร์กได้ให้เหตุผลเรื่องการแทรกแซงของรัฐในนโยบายเศรษฐกิจเพื่อแก้ปัญหาความล้มเหลวทางเศรษฐกิจ ดังการเกิดภาวะเงินเฟ้อรุนแรง (hyperinflation) ในช่วงปี ค.ศ. 1921 – 1923 แต่เมื่อประวัติศาสตร์เคลื่อนตัวเข้าสู่ยุคนาซีเยอรมัน สถานการณ์จะเปลี่ยนเป็นอีกแบบคือระบบเศรษฐกิจของยุคนาซีเป็นแบบการผูกขาดการตัดสินใจไว้ที่รัฐ (เช่นเดียวกับเศรษฐกิจในระบบโซเวียต) หรือ “Centrally Directed Exchange Economy: Zentralverwaltungswirtschaft) คราวนี้รัฐกลับใช้การผูกขาดเป็นเครื่องมือในการบรรลุวัตถุประสงค์ทางนโยบายอุตสาหกรรมของรัฐเสียเอง (และต่อมาเพื่อสนับสนุนนโยบายการทำสงครามและการรุกราน) ถึงขั้นที่ว่ารัฐมีกฎหมายให้อำนาจรัฐในการทำการผูกขาด (Gesetz über die Errichtung von Zwangskartellen 1933) กลุ่มทุนขนาดใหญ่ที่มีความใกล้ชิดกับอำนาจรัฐกลับสามารถใช้การผูกขาด “อย่างถูกต้องตามกฎหมาย” เพื่อกำจัดคู่แข่งรายย่อยที่ไม่สามารถเข้าถึงอำนาจรัฐได้ดังพวกตน (กนกนัย, 2563: 155-156) เห็นได้ว่าสำนักไฟร์เบิร์กจะเผชิญปัญหาเขาควาย (dilemma) ทั้งสองข้าง คือสภาพที่เกิดการผูกขาดโดยธรรมชาติอันเป็นผลการแทรกแซงจากรัฐในแก้ปัญหาน้อยไปด้านหนึ่ง และสภาพที่เกิดจากการผูกขาดอย่างตั้งใจโดยรัฐเองเพื่อเป้าหมายนโยบายทางอุตสาหกรรมอีกด้านหนึ่ง ซึ่งสำนักไฟร์เบิร์กจะค่อย ๆ เริ่มเปลี่ยนจุดยืนจากที่คัดค้านนโยบายเศรษฐกิจของนาซีเพียงเล็กน้อย มาเป็นคัดค้านอย่างเต็มตัวในภายหลัง

คุณค่าความเป็นประชาธิปไตย) และ “ประสิทธิภาพ” ที่จะให้น้ำหนักในด้านใดมากกว่ากันในการวางรากฐานทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ (Harmon, 1989) อีกด้านหนึ่ง

วิธีแก้ปัญหาเรื่องนี้จะเกิดขึ้นสองระดับ คือในระดับปรัชญาจำเป็นจะต้องพิจารณาแนวคิดเรื่อง “แฟร์กมาติซึม” (Pragmatism) ซึ่งนำเสนอโดยนักปรัชญาอเมริกันในยุคทศวรรษ 1870 อย่าง ชาร์ลส์ แซนเดอร์ส เพียร์ส, วิลเลียม เจมส์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จอห์น ดิวอี้ที่ได้ใช้ไอดีเดียวจากค่าน้ำ¹⁹ และในอีกระดับคือการประเมินสิ่งที่คลี่คลายในความเป็นจริง อันเป็นผลจากการปะทะสังสรรค์ไปจนถึงการประนีประนอมของแนวคิดต่าง ๆ และพลังการเมืองที่สนับสนุนแนวคิดเหล่านั้นในสังคม การประเมินนี้อาจใช้เครื่องมืออย่าง “แบบจำลองภาคี” (Agent-based Modelling) เข้ามาใช้ในการประมาณการเพื่อหาจุด “optimality” ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ควรจะเป็นก็ได้ (Gilbert and Troitzsch, 2005; Wilensky and Rand, 2015)

คำว่า “optimality” นี้แปลเป็นภาษาไทยได้ยาก เพราะไม่ใช่จุด “ดุลยภาพ” คือไม่ใช่หมายความว่า “สมดุล” ในความหมายที่ว่าน้ำหนักเท่าเทียมกันระหว่างการแข่งขันในตราซัง เพราะในความเป็นจริงดุลยภาพนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงไปมาตลอด ความจริงต้องเรียกว่าการเสียดุลยภาพกลับเป็นเรื่องปกติใน “optimality”²⁰ เพราะเป็นปฏิกริยาที่เป็นวงจรป้อนกลับ (feedback loop) หรือแม้การต่อสู้กันไปมาระหว่างพลังคู่ตรงข้ามหรือมากกว่าหนึ่งคู่ขึ้นไป ดังนั้นในแง่หนึ่งจึงไม่ได้หมายความว่า “น่าพึงพอใจที่สุด” เพราะหากพึงพอใจที่สุดก็คงไม่มีการตอบโต้กลับไปมาดังเช่นนิยามกันในพจนานุกรมด้วยเช่นกัน แต่ในภาพรวมแล้วปฏิกริยาที่ต่อสู้ขัดแย้งไปมานี้กลับจะทำให้ “ระบบโดยรวม” รักษาสภาพความเป็นอยู่เอาไว้ได้ คำหนึ่งที่ผมพอจะนึกขึ้นได้คือ “ทางสายกลาง” แต่คำนี้หลายคนอาจจะไม่เห็นด้วยเพราะมีความหมายในเชิงพุทธศาสนาซึ่งไม่ใช่เป็นกระแสนิยมในทางวิชาการในปัจจุบันสักเท่าไร

ตัวอย่างในความเป็นจริง อาทิเช่น ในช่วงก่อนเกิดปัญหาเศรษฐกิจซบโพรมนิในสหรัฐอเมริกา เรามักถือว่าระบบเศรษฐกิจแบบอเมริกันเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพควรถือเป็นมาตรฐาน แต่ก็มีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนหนึ่งของปัญหานั้นคือการไม่รักษามาตรฐานที่ควรจะเป็นของพวกสำนักงานกำหนดความน่าเชื่อถือ (credit rating agency) ครั้นเมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแทนที่สหรัฐฯ จะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเดียวกับที่องค์กรโลกาภิ

¹⁹ คนที่เริ่มต้นบุกเบิกแนวคิดแฟร์กมาติซึม คือชาร์ลส์ แซนเดอร์ส เพียร์ส แต่งานเขียนของเขาในเรื่องนี้ยังไม่เป็นระบบและมีลักษณะค่อนข้างแคบ ต่อมาวิลเลียม เจมส์จะขยายแนวคิดเรื่องแฟร์กมาติซึมของเพียร์สให้เป็นระบบมากขึ้น โดยเขายืมความคิดมาจากค่าน้ำ โดยทำการแยกแยะคำคู่ศัพท์ที่ค่าน้ำที่ใช้คือคำว่า “pragmatic” และ “practical” (หรือคำว่า pragmatishch และคำว่า “praktisch” ในเยอรมัน) คำหลังนั้นค่าน้ำจะใช้ในจริยศาสตร์ (moral law) มีลักษณะเป็น “เหตุเกิดก่อนประสบการณ์” (a priori) ในขณะที่คำแรกเป็นเรื่องของ “ศาสตร์” และ “ศิลป์” โดยจัดเป็น “เหตุเกิดหลังประสบการณ์” (a posteriori) ดังนั้นจึงสามารถรับรู้ผ่านประสบการณ์ได้ (application to experience) เนื่องจากเพียร์สเป็นนักประจักษ์นิยม (empiricist) หมายถึงการค้นพบข้อสรุปงานวิจัยผ่านการทดลองจึงปฏิเสธที่จะใช้คำว่า “practicalism” ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวไปแล้ว (Dewey, 2004: 3-4)

²⁰ ตัวแสดงแทนที่มีเหตุผลยิ่งยวด (superrationality) และคาดหวังว่าตัวแสดงแทนอื่นในระบบมีเหตุผลยิ่งยวดเช่นเดียวกันจะมีแนวโน้มสร้างดุลยภาพสถิต (Kantian Equilibrium)

บาลเคยกำหนดให้ประเทศที่ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจอย่างไทยต้องแก้ไข²¹ กลับใช้วิธีการอื่นซึ่งเป็นมาตรการไม่ปกติ (unconventional approach) อาทิ “นโยบายการผ่อนคลายเชิงปริมาณ” (Quantitative Easing) การได้ตอบจากมหาอำนาจอื่น ๆ อย่างจีน เช่น การจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย Asian Infrastructure Investment Bank: AIIB) ที่มีเงินเป็นโต้โผใหญ่ ขึ้นมาแข่งขันเป็นทางเลือกจากองค์กรโลกาภิบาลที่ได้รับการหนุนหลังจากตะวันตกอย่าง ธนาคารโลก (World Bank) และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) เป็นต้น โดยทั่วไปเราควรถือว่าปฏิกริยาตอบโต้กลับไปมาเช่นนี้ควรถือว่าเป็นการเกิดขึ้นของ “optimality” โดยธรรมชาติในระบบการเงินโลก

เช่นเดียวกับปัญหาความจงใจเชิงนโยบายของประเทศไทยที่ออกแบบนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่สมดุล²² ซึ่งเทคโนโลยีไทยอย่าง อำนวย วิวรรณ ซึ่งได้เคยทำหน้าที่ที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รับเอามาจากงานเขียนเรื่อง “The Strategy of Economic Development” ของศาสตราจารย์ เอ็ม โอ เฮิร์ชแมน (M.O. Hirschman) ดังที่อำนวยได้กล่าวเอาไว้ว่า

“...กระบวนการพัฒนาที่แท้จริงประกอบด้วยความรุดหน้า หรือความไม่สมดุลในภาคหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ...ความไม่สมดุลอันสืบเนื่องมาจากการที่ภาคใดภาคหนึ่ง...เจริญรุดหน้ารวดเร็วกว่าภาคอื่น ๆ นั้นจะช่วยกระตุ้น กัดดันและชี้้นำให้ภาคอื่น ๆ พยายามจะเจริญรอยตามเพื่อที่จะแก้ไขความไม่สมดุลนี้ นี่ก็หมายความว่า การรุดหน้าในภาคหนึ่งของระบบเศรษฐกิจจะแผ่ขยายไปยังภาคอื่น ๆ กระบวนการพัฒนาเช่นนั้นย่อมไม่ราบรื่นหากแต่จะประกอบด้วยความไม่สมดุลต่าง ๆ ซึ่งจะตามมาด้วยความพยายามที่จะแก้ไข (ความไม่สมดุล) ให้ดีขึ้น” (เสนห์, 2549: 264-265)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เกิดจากชุดนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบไม่สมดุลนี้ในที่สุดก็เกิดแรงกดดันเพื่อจะ “แก้ความไม่สมดุล” (หรือความเหลื่อมล้ำ) นี้ขึ้นมาจริง ตัวอย่างเช่น เครือข่ายรัฐสวัสดิการ (We Fair) และแนวร่วมรัฐสวัสดิการจัด “เวทีขับเคลื่อนรัฐสวัสดิการ 2565 Welfare State 2022” และงานเสวนา “8

²¹ ในกรณีไทยในสมัยรัฐบาลพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธไอเอ็มเอฟตั้งเงื่อนไขที่มากับเงินช่วยเหลืออย่างเข้มงวด อาทิการตัดรายจ่ายงบประมาณแผ่นดินและขึ้นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มในระดับร้อยละ 10 ต่อมาในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัยที่เข้ามารับช่วงต่อในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน 2540 ไอเอ็มเอฟยอมผ่อนปรนเงื่อนไขโดยให้ลดอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มลงในระดับร้อยละ 7 (ยังมีการผ่อนปรนจนถึงปัจจุบัน) และยินยอมให้มีการขยายรายจ่ายเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยเงินกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่นตามโครงการมิยาซาวา (พิสิฐ, พิมพ์พี และ สราวุธ, 2564 :29)

²² ดูแนวคิดเรื่องนโยบายเศรษฐกิจที่จะต้องทำอย่าง “สมดุล” มากขึ้นดังคำให้สัมภาษณ์ของเสนาะ อุณากรู ที่ว่า “...ดังนั้น เราต้องเอาเรื่องความยั่งยืนเข้ามาให้เร็ว มันถึงจะเป็นทางสายกลาง คือไม่ใช่ทำทางใดทางหนึ่ง แต่ทำทั้งสองอย่าง แอคทิฟทั้งคู่ แล้วให้เกิดสมดุลระหว่างสองแรง แรงที่จะไปข้างหน้ากับแรงที่จะดูแลให้มันยั่งยืน ยั่งยืนก็คือไม่ดูแต่ทางเศรษฐกิจ แต่ดูทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย และก็ต้องไม่เอาทรัพยากรของคนรุ่นหลังมาใช้จนหมด จะเห็นว่าทางสายกลางไม่ใช่ทำอะไรอย่างเดียวโดดๆ แต่ทำหลายอย่างพร้อมกัน แล้วให้มันเกิดความสมดุล”, https://optimise.kkpfng.com/cover_story_15.php เข้าถึงเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2565 (การเน้นคำเป็นของผม) โปรดสังเกตว่าเสนาะใช้คำว่า “ทางสายกลาง” เช่นเดียวกับข้อเสนอของผมในการนิยามคำว่า “optimality” ข้างต้น โปรดดูข้อเสนอที่คล้ายกันในเรื่อง “ทางสายกลาง” หรือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ของสิปปนนท์ เกตุทัต (Ketudat, 1990)

ปีสวัสดิการสังคมไทยภายใต้ระบอบประยุทธ์ กับอนาคตรัฐสวัสดิการอนาคตประชาธิปไตยไทย” โดยเสนอให้รัฐกำหนดรัฐสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด, สวัสดิการที่อยู่อาศัย, บำนาญประชาชน, เบี้ยยังชีพคนพิการ, สวัสดิการเพื่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นต้น ข้อเสนอเหล่านี้ยังมีลักษณะเรียกร้องการกระจายทรัพยากรใหม่ แม้แต่ข้อเสนอที่เกี่ยวกับเรื่องการปฏิรูปภาษียังมีลักษณะเดียวกัน คือ “ปรับปรุงการลดหย่อนและการยกเว้นภาษี เพื่อแก้รูปแบบภาษีที่ผู้มีรายได้น้อยเสียภาษีได้สูง, ยกเลิก BOI เพราะเป็นการส่งเสริมทุนใหญ่, จัดเก็บภาษีความมั่งคั่งของเศรษฐีที่มีเพียง 1% ของประเทศ, ปรับปรุงภาษีอัตราก้าวหน้า โดยลดช่วงมูลค่าสุทธิในการเสียภาษี เช่น ภาษีมรดก จาก 100 ล้านถึงค่อยเสียภาษี ควรจะปรับลดลงมา รวมทั้งภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างจาก 50 ล้านก็ควรจะลดลงมา²³” ยังไม่ได้มีลักษณะเป็นข้อเสนอที่ครอบคลุมและมีลักษณะเป็นระบบกว่าอย่างเช่นข้อเสนอของภักดิ์ธรรม (2017) โดยนอกจากจะคำนึงถึงข้อจำกัดด้านต่าง ๆ อาทิ ขีดจำกัดทางการคลัง การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ การขยายฐานภาษี และการปฏิรูประบบภาษี ก็ควรคำนึงถึงการแก้ปัญหาเรื่องการผูกขาดทางการค้าอย่างเอาใจจริงเอาใจด้วย ทั้งนี้ผมหวังว่าบทความชิ้นนี้และตัวบทแปลของสำนักไฟร์เบิร์กจะช่วยสร้างแนวทางของการสร้างระบบรัฐสวัสดิการที่เป็นไปได้และมีความยั่งยืนทางการคลังขึ้นมาได้จริงในสังคมไทยต่อไปข้างหน้า

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกนัย ถาวรพานิช. (2563). “ฟูโกต์และแนวคิดเสรีนิยมแบบออร์โด (Ordoliberalism),” ในฟูโกต์กับลัทธิเสรีนิยมใหม่ (พิพัฒน์ พสุธารชาติ บรรณาธิการ), หน้า 147 - 187. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อิลลูมินเอนซ์ เอ็ดดิชั่นส์.
- กุลลดา เกษบุญชู มีดี. (2556). กระบวนการเข้าสู่ความเป็นสากลของระบบทุนนิยมและลัทธิเสรีนิยมใหม่ (The Internationalization of Capitalism and Neoliberalism). *วารสารสังคมศาสตร์*. 43(2), 7 - 43.
- เดวิด ฮาร์วี. (2555). *ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของลัทธิเสรีนิยมใหม่ (A Brief History of Neoliberalism,)* (ภักดิ์ วีระภัสพงษ์ บรรณาธิการแปล). กรุงเทพฯ: บริษัทสวนเงินมีมา จำกัด.
- ภักดิ์ธรรม วรภัทร์ธิระกุล. (2017). การบริหารจัดการภาครัฐไทยภายใต้ระบบรัฐสวัสดิการ. ใน *Journal of Management Science, Nakhon Pathom Rajabhat University*, 4(1), 110 – 122.
- พิสิฐ ลีอาธรรม, พิมพันธ์ พันธุ์วิชาติกุล, และ สราวุธ ทับทอง. (2564). *การกอบกู้วิกฤตการเงินเอเชีย พ.ศ. 2540 – 2541*. กรุงเทพฯ: สถาบันออกแบบอนาคตประเทศไทย.
- วีรยุทธ์ กาญจน์ชูฉัตร. (2563). “การเดินทางของเสรีนิยมใหม่ในสามทวิป,” ในฟูโกต์กับลัทธิเสรีนิยมใหม่ (พิพัฒน์ พสุธารชาติ บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อิลลูมินเอนซ์ เอ็ดดิชั่นส์.

²³ ข้อเสนอรัฐสวัสดิการถ่วงน้ำหนักจากกรรมมารดาถึงเชิงตะกอน: หยุดดูแลประชาชนด้วย ‘รัฐสงเคราะห์’,

<https://prachatai.com/journal/2022/07/99680> ; เข้าถึงเมื่อ 30 กันยายน 2565

- เสนห์ จามริก. (2549). *การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ* (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- อาร์โนด์ เบรนนีโต. (2563). “ภูมิประวัติศาสตร์ของ ‘เสรีนิยมใหม่’ การคิดใหม่ถึงความหมายของฉลาดทางวิชาการที่เปลี่ยนแปลงและขยับเขยื้อนได้,” (แปลโดยพิพัฒน์ พสุธารชาติ) ใน *พหุโกศกับลัทธิเสรีนิยมใหม่* (พิพัฒน์ พสุธารชาติ บรรณาธิการ), หน้า 41 – 112. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อิลลูมินแซนส์ เอดิชั่นส์.

ภาษาอังกฤษ

- Adorno, T. W. (1977). “Introduction,” in *The Positivist Dispute in German Sociology*, translated by Glyn Adey and David Frisby. London: Heinemann Educational Books.
- Adorno, T. W. (2004). *Negative Dialectics*, translated by E. B. Ashton. London: Taylor & Francis.
- Baldwin, D. A. (editor). (1993). *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*. New York: Columbia University Press.
- Breivick, A. B. (2011). 2083: *A European Declaration of Independence*. London: Internet Material.
- Böhm, F., Eugen, W., & Großmann-Doerth, H. (2017). “The Ordo Manifesto of 1936,” in *The Birth of Austerity: German Ordoliberalism and Contemporary Neoliberalism* (translated by David Hunniford, Elaine Wagner, Alan Peacock and Hans Willgerodt,) edited by Thomas Biebricher and Frieder Vogelmann, pp. 27 – 39. London: Rowman & Littlefield.
- Caldwel, B. (edited). (2022). *Mont Pèlerin 1947: Transcripts of the Founding Meeting of the Mont Pèlerin Society*. CA: Hoover Institution Press.
- Dewey, J. (2004). “The Development of American Pragmatism,” in *Pragmatism: Volume I, The Historical Development of Pragmatism*, edited by Alan Malachowski. London: Sage Publications.
- Duggan, L. (2002). “The New Homonormativity: The Sexual Politics of Neoliberalism,” in *Materializing Democracy: Toward a Revitalized Cultural Politics*, edited by Russ Castronovo and Dana D. Nelson. London: Duke University Press.
- Denord, F. (2009). “French Neoliberalism and Its Divisions: From the Colloque Walter Lippmann to the Fifth Republic,” in *The Road from Mont Pèlerin: The Making of the Neoliberal Thought Collective*, edited by Philip Mirowski and Dieter Plehwe. Massachusetts: Harvard University Press.
- Elshtain, J. B. (2003). “Mill’s Liberty and the Problem of /authority,” in *On Liberty* by John Stuart Mill, edited by David Bromwich and George Kateb, with essays by Jean Bethke

- Elshtain, Owen Fiss, Richard A. Posner, and Jeremy Waldron. New Haven and London: Yale University Press.
- Fama, E. F. (1969). Efficient Capital Markets: A Review of Theory and Empirical Work. In *The Journal of Finance*, Vol. 25, No. 2, Papers and Proceedings of the Twenty-Eighth Annual Meeting of the American Finance Association New York, N.Y. December, 28-30, 1969 (May, 1970), pp. 383-417.
- Fama, E. F. and French, K. R. (1993). "Common Risk Factors in the Returns on Stocks and Bonds". In *Journal of Financial Economics*. 33 (1): 3–56.
- Feld, L. P, Köhler, E. A., and Nientiedt, D. (2019). Ordoliberalism and the Social Market Economy. Institut für allgemeine Wirtschaftsforschung. Online Material, <https://www.eucken.de/en/discussionpaper-ordoliberalism-and-the-social-market-economy/> , accessed November 30, 2022.
- Friedman, G. (1981). *The Political Philosophy of the Frankfurt School*. Ithaca: Cornell University
- Fontana, R., Nuvolari, A, Shimitzu, H., and Vezzulli, A. (2012). Schumpeterian Patterns of Innovation and the Source of Breakthrough Inventions: Evidence from a Data-Set of R&D Awards. Working Paper, School of Economics and Management, Department of Economics, Technical University of Lisbon.
- Foucault, M. (2008). *The Birth of Biopolitics: Lectures at the College de France, 1978-79*, (edited by Michel Senellart, General Editors: François Ewald and Alessandro Fontana, translated by Graham Burchell). New York: Palgrave Macmillan.
- Fukuyama, F. (2013). "What is Governance?" In *Governance*, 26(3), 347 – 368.
- Gilbert, N., and Troitzsch K. G. (2005). *Simulation for the Social Scientist* (second edition). Berkshire: Open University Press.
- Hall, P. A. and Soskice, D. (2001) 'An Introduction to Varieties of Capitalism'. In Hall, P. A. and Soskice, D. (eds) *Varieties of Capitalism. The Institutional Foundations of Comparative Advantage*, Oxford, Oxford University Press, pp. 1–68.
- Harmon, M. M. (1989). The Simon/Waldo Debate: A Review and Update. In *Public Administration Quarterly*, 12(4), 437–451.
- Harvey, D. (2007). *A Brief History of Neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Jann, Werner. (2003). State, Administration and Governance in Germany: Competing Traditions and Dominant Narratives, in *Public Administration*, 81(1), 95-118.

- Kapeller, J., Puehringer, S., and Grimm, C. (2022). Paradigms and policies: the state of economics in the German-speaking countries, *Review of International Political Economy*, 29:4, 1183-1210, DOI: 10.1080/09692290.2021.1904269
- Ketudat, S. (1990). *The Middle Path for The Future of Thailand: Technology in Harmony with Culture and Environment*. Bangkok, Thailand: Thai Watana Panich Press Co., Ltd.
- Köves, M. (2017). “The Life and Work of Georg Lukács: An Introduction” in *Social Scientist*, November – December 2017, 15(11/12), 3-40.
- Lippmann, W. (1938). *An Inquiry into the Principles of The Good Society*. Boston: Little, Brown and Company.
- Malerba, F., and Orsenigo, L. (1995). Schumpeterian Patterns of Innovation are Technology-Specific. In *Cambridge Journal of Economics*, February 1995, 19(1), Special Issue on Technology and Innovation (February 1995), 47-65.
- Mill, J. S. (1972). *The Later Letters of John Stuart Mill 1849 – 1873*, edited by Francis E. Mineka and Dwight N. Lindley. Toronto, Canada: University of Toronto Press.
- Minnicio, M. (1992). The Frankfurt School and “Political Correctness”. Internet Material, https://web.archive.org/web/20180725022941/http://www.schillerinstitute.org/fid_91-96/921_frankfurt.html, accessed on November 26, 2022.
- Neumaan, F. (2013). “German Morale After Tunisia”, in *Secret Reports on Nazi Germany: The Frankfurt School Contribution to the War Effort*, edited by Raffaele Laudani, with a forward by Raymond Geuss. New Jersey: Princeton University Press.
- Peck, J. (2004). Geography and Public Policy: Constructions of Neoliberalism. In *Progress in Human Geography*, 28(3), 392 – 405.
- Poole, T. (2015). *Reason of State: Law, Prerogative and Empire*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Reinhoudt, J. and Audier, S. (2018). *The Walter Lippmann Colloquium: The Birth of Neo-Liberalism*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Schneider, M. R., and Paunescu, M. (2012). Changing Varieties of Capitalism and Revealed Comparative Advantages From 1990 to 2005: A Test of the Hall and Soskice Claims. In *Socio-Economic Review* (2012) 10, 731 – 753.
- Shiller, R. J. (2015). *Irrational Exuberance*, 3rd edition. Princeton: Princeton University Press.
- Springer, S. (2016). *The Discourse of Neoliberalism: An Anatomy of a Powerful Idea*. London: Rowman & Littlefield International.

Vlachou, A (edited). (1999). Contemporary Economic Theory: Radical Critiques of Neoliberalism. London: Macmillan Press Ltd.

Wilensky, U., and Rand, W. (2015). An Introduction to Agent-based Modeling: Modeling Natural, Social, and Engineered Complex Systems with NETLOGO. MA: The MIT Press

Yuenyong, K. (2020). Reinstitutionalism and Governance. Internet Material, https://www.academia.edu/44766849/Reinstitutionalism_and_Governance, accessed on December 15, 2022.

Yuenyong, K., Taofeek, A., and Ajah, S. M. (2020). Causal Analysis: Bridging Relations. figshare. Preprint. <https://doi.org/10.6084/m9.figshare.12151656.v1>, accessed November 30, 2022.

ภาษาเยอรมัน

Böhm, F., Eugen, W., and Großmann-Doerth, H. (1937). unsere Aufgabe (Geleitwort der Herausgeber zur Schriftenreihe, Ordnung der Wirtschaft”), VII – XXI. In ordnung ver Wirtschaft. Stuttgart und Berlin: erlag Von W. Kohlhammer Stuttgart.

ภาคผนวก

ภารกิจของเรา (unsere Aufgabe²⁴)

ทุกวันนี้ข้อเรียกร้องที่ว่ากฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองล้าหลังไปจากสถานการณ์จริงได้แผ่ขยายไปทั่ว ในแง่ที่ว่าทั้งคู่มิได้สร้างคุณประโยชน์ในทางความรู้อันเป็นรูปธรรมใด ๆ และนั่นก็ทำให้ทั้งคู่มิได้เสริมสร้างกำลังทางภูมิปัญญาใด ๆ ตามไปด้วย ส่วนการเพิกเฉยต่อคำวิพากษ์เหล่านี้ก็ยิ่งแสดงถึงความล้มเหลวต่อการตระหนักถึงความหนักหน่วงของสถานการณ์ เพราะมันเป็นเรื่องจริงที่เดียวในเยอรมนีที่ศาสตร์ทั้งสองสาขานี้ไม่สามารถสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจขั้นพื้นฐานทั้งในแง่ธรรมชาติด้านระบบเศรษฐกิจรวมทั้งด้านกฎหมายและระบบการเมืองได้อีกต่อไป ใครก็ตามที่พยายามบอกว่าไม่ใช่ประเด็นจึงล้วนแต่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนทั้งสิ้น กฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองครั้งหนึ่งเคยเป็นพลังที่เป็นรูปธรรมที่สร้างอิทธิพลอย่างยิ่งต่อสิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น ต่อการบูรณะระบบกฎหมายและระบบเศรษฐกิจขึ้นมาใหม่ ซึ่งล้วนแต่เกิดขึ้นในเหล่าประเทศที่มีอารยธรรมนับแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา และครั้งเมื่อตลอดศตวรรษที่ 19 ต่อต้นศตวรรษที่ 20 นี้เองที่สถานะนำสาธารณะของศาสตร์ทั้งคู่ก็ถูกลิดรอนลงอย่างต่อเนื่อง

ผลพวงต่อการปลดศาสตร์ทั้งคู่นี้ลงจากสถานะนำจนสร้างความเสียหายอันใหญ่หลวงนั้นไม่เป็นเรื่องที่ต้องสงสัยกันอีกต่อไป เนื่องจากทั้งวิชาชีพและสถานะของเหล่าคนในศาสตร์ทั้งคู่นี้อยู่นอกผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จึงทำให้พวกเขาไม่มีความเป็นกลาง (คือเป็นภววิสัยมิใช่อัตวิสัย) คำแนะนำที่เป็นอิสระประกอบไปด้วยความรู้ที่แท้จริงแท้ต่อความสัมพันธ์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างซับซ้อน ดังนั้นการเสนอคำวินิจฉัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจจึงเป็นไปได้ พวกเขาเป็นเพียงคนกลุ่มเดียวที่จากความแข็งแกร่งขององค์ความรู้อันพิถีพิถันที่มีต่อความสัมพันธ์ในระบบเศรษฐกิจนั้น ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดและถูกขัดเกลาที่เกิดจากการความท้าทายของแนวคิดใหม่อย่างต่อเนื่อง จึงสามารถสร้างทั้งการวินิจฉัยที่เป็นกลาง ทั้งเป็นอิสระจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเฉพาะหน้า อันเป็นมาตรการทางเศรษฐกิจที่แม่นยำเหมาะสมต่อสถานการณ์ที่อุบัติขึ้น

หากผู้คนในศาสตร์ทั้งคู่นี้ละเลยหรือถูกปฏิเสธจากภารกิจนี้เมื่อใด เมื่อนั้นบุคคลอื่นที่มีความสามารถด้อยกว่าก็จะเข้ามาแทนที่ หรือก็คือกลุ่มผลประโยชน์นั่นเอง แน่ละพวกเขาย่อมเป็นผู้เชี่ยวชาญในรายละเอียดทางเทคนิคในสาขาวิชาชีพของตน แต่คนเหล่านี้ย่อมไม่มีความรู้และไม่สามารถเป็นผู้ที่จะประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจในภาพรวมไปได้ ยิ่งกว่านั้นพวกเขายังถูกผูกพันด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมักถูกชักนำให้พวกเขาปะปนผลประโยชน์ทางวิชาชีพของตนเข้ากับสวัสดิการของระบบเศรษฐกิจโดยรวม หากรัฐรับฟังความเห็นจากคนเหล่านี้ เมื่อนั้นการวินิจฉัยด้านข้อกฎหมายและนโยบายเศรษฐศาสตร์การเมืองซึ่งยืนพื้นอยู่บนความรู้อันถูกต้องแม่นยำต่อการจัดระบบที่มีหลักการของกิจกรรมทางเศรษฐกิจซึ่งเข้ากันพอดีกับระบบทั่วไปอันสามารถหยั่งถึงนัยอันสำคัญยิ่งของมันได้ ก็จะถูกแทนที่ด้วยการตัดสินใจที่สวนทางต่อข้อวิเคราะห์อย่างเป็นระบบทางเศรษฐกิจจึงเท่ากับไปเปลี่ยนระบบที่มีการกำกับเป็นอย่างดีให้เข้าสู่ความสับสนวุ่นวาย อัลเบรชท์ ฟอรัสต์มานน์ (Albrecht Forstmann) ได้เขียนเอาไว้เมื่อปี ค.ศ. 1935 เอาไว้ว่า “สิ่งที่เรากำลัง

²⁴ แปลจากตัวบทภาษาเยอรมันใน Böhm, Eucken, and Großmann-Doerth (1937) โดยเทียบกับตัวบทแปลเป็นภาษาอังกฤษใน Böhm, Eucken, and Großmann-Doerth (2017).

ประสบทุกวันนี้ไปทั่วทั้งโลก ไม่ใช่อะไรอื่นเลยนอกจากคำประกาศอันชัดเจนถึงความล้มละลายของมาตรการจากกลุ่มคนที่อวดอ้างว่าสามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองที่ซับซ้อนด้วยมุมมองจากภาพมูมต่ำ (ซึ่งตรงข้ามกับมุมมองจากภาพจากมุมสูง) ที่เกิดจากประสบการณ์เศรษฐกิจเอกชน” ที่ต้องการเข้ามาแก้ปัญหา

และโดยเหตุนี้ คณะผู้เขียนจึงพิจารณาว่าไม่ใช่เฉพาะเหตุผลของศาสตร์ด้านนี้เท่านั้น แต่ยิ่งกว่านั้นยังเป็นเหตุผลด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประชาชาติเยอรมัน นี่เป็นภารกิจเร่งด่วนของตัวแทนจากกฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ต้องร่วมมือกันเพื่อความแน่ใจว่าศาสตร์ทั้งสองสาขานี้จะได้รับการฟื้นฟูสถานะสาธารณะของชาติ เป้าหมายหนึ่งของการตีพิมพ์ชุดหนังสือนี้ก็เพื่อไปเพื่อเป้าประสงค์นี้เอง

ก็แล้วเราจะบรรลุเป้าหมายได้อย่างไรเล่า? อะไรที่ต้องทำเพื่อให้ศาสตร์ทั้งคู่มีพลังที่สร้างสรรค์ขึ้นอีกครั้ง? --- คำตอบอันแท้จริงนั้นอยู่ที่ในตัวชุดหนังสือนี้เองแล้ว ลำพังโครงการวิทยาศาสตร์ไม่สามารถทดแทนงานลงรายละเอียดของหัวข้อที่เรากล่าวถึงนี้ ถ้อยแถลงที่บันทึกอยู่ในบทนำที่เห็นนี้มีเนื้อหาในรายละเอียดไม่มากเทียบกับทักษะทางปัญญาที่ต้องการให้บรรลุเป้าประสงค์ และเพื่อให้มีความกระจ่างชัดเจน แรกสุดเลยเราต้องทำให้ประจักษ์ว่าเหตุใดกฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองจึงยุติบทบาทต่อการชี้นำในทางสาธารณะของเยอรมนีลงไปได้

เมื่อช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในเยอรมนี กฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองได้ถูกเข้าครอบงำโดยขบวนการเคลื่อนไหวทางภูมิปัญญาที่แทรกซึมลงไปสู่ทั้งความคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์และทั้งความคิดที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์: นั่นคือลัทธิประวัติศาสตร์นิยม แม้ว่าตัวลัทธิประวัติศาสตร์นิยมจะถูกกระหน่ำด้วยคลื่นการวิพากษ์ในเยอรมันอยู่หลายระลอก แต่มันก็ยังตั้งรับอยู่ได้จนปัจจุบัน ลัทธิประวัติศาสตร์นิยมเป็นมากกว่ามุมมองทางวิทยาศาสตร์ – มันบ่งชี้ทักษะทางวิทยาศาสตร์อันจำเพาะ แนวคิดแบบโรแมนติกและสำนักประวัติศาสตร์นิยมได้ทำลายความเชื่อระบบแบบธรรมชาติทั้งในทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองลงไปในเรื่องการให้เหตุผลของความพยายามในการหยั่งรู้ความจริงและตัวชีวิตเอง มันได้สรุปลงเป็นการคัดค้านธรรมชาติของมนุษย์ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (หมายถึงนิยัตินิยมที่ระบุชะตากรรมที่แน่นอนของมนุษย์จากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง) ทั้งโดยกรอบและแนวคิด ส่วนความคิดเรื่องวิวัฒนาการนั้นก็ได้แทรกซึมมายัง “ศาสตร์” นี้เช่นกัน ไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ อีกว่าความเข้าใจด้านกฎหมายและเศรษฐศาสตร์การเมืองที่วางอยู่บนพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ได้ขยายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปอย่างสำคัญ ปฏิเสธไม่ได้ที่ผลงานเรื่องนี้ต้องยกให้กับคนอย่าง ฟรีดิช ฟอน ซาวิกนี (Friedrich von Savigny) ฟรีดิช ลิสต์ (Friedrich List) และคนอื่น ๆ ขบวนการลัทธิประวัติศาสตร์นิยมนี้ส่งผลเสียหายต่อทั้งสองศาสตร์อย่างรุนแรง แม้ว่าในช่วงแรกจะยังเป็นไปเพียงเล็กน้อย แต่ก็ได้เพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ และจนปัจจุบันก็กลายเป็นภัยอย่างร้ายแรงอันส่งผลต่อสถานะการดำรงอยู่ของศาสตร์ทั้งคู่อย่างแท้จริง อาจกล่าวได้ว่าศาสตร์ทั้งคู่ได้หลุดจากจุดอาร์คิมิดีส (หรือจุดอ้างอิงมาตรฐาน) ในแง่ที่ความจริงไม่อาจเป็นที่เข้าใจได้อีกต่อไป

อันว่ากฎหมายนั้น “เจริญเติบโตไปพร้อมกับประชาชาติ” ซาวิกนีกล่าว “วิวัฒนาการไปพร้อมผู้คน ครั้นแล้วก็โรยราลง เช่นเดียวกันกับที่ประชาชาติสูญสิ้นอัตลักษณ์ของตนลงไป” เขายังกล่าวต่อไปอีกว่า กฎหมายจำเป็นต้องมีการพัฒนาต่อยอดไป “จากพลังภายในที่ดำเนินไปอย่างเงียบเชียบ มิใช่จากดุลพินิจของนักกฎหมาย”

ทันทีที่กล่าวเช่นนี้ก็หมายความว่าเขาปฏิเสธว่าไม่จำเป็นต้องมีวิชาชีพนักกฎหมายในห้วงเวลาของเขาเอง หรือ แม้แต่ในห้วงเวลาอื่นใดก็ตาม ความเชื่อมั่นในพลังที่ดำเนินไปอย่างเงียบเชียบนี้ดูประหนึ่งไร้พิษสง ทว่าในความ เป็นจริง เมื่อเหตุการณ์ได้คลี่คลายลงในภายหลัง ก็ให้เห็นได้ว่ามันมีภัยอันตรายมากมายเพียงใด ทั้งลัทธิสัมพัทธ์ นิยมและลัทธิชะตากำหนดต่างก็ถูกบ่มเพาะขึ้นมาจากการนี้ ครั้นแล้วมันก็ไปกำหนดทิศทางกฎหมายและ การเมืองของนักกฎหมายเยอรมันอีกหลายชั่วอายุคนให้หลังจวบจนปัจจุบัน

ลัทธิสัมพัทธ์นิยม: ประวัติศาสตร์หลักกฎหมายค่อย ๆ สูญเสียความสำคัญลงไป เพราะมันทำได้เพียง สำนวณการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ในสารัตถะทางกฎหมาย ครั้นแล้วก็มาถึงข้อสรุปที่ว่าหลักการทาง กฎหมายสามารถอนุโลมตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องมีการตีความให้ยุ่งยากอีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ หลักการทางกฎหมายจึงมีลักษณะสัมพัทธ์ และด้วยเหตุนี้จึงสูญเสียความสูงส่งลงไป “พลังภายในที่ดำเนิน ไปอย่างเงียบเชียบ” ตามความเห็นของชาววิกินี้จึงมีความชอบธรรมในการปรับกฎหมายให้เป็นไปตามกระแส นิยม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติของแนวปฏิบัติในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไปในระดับฐานราก กลุ่มพลัง ทางเศรษฐกิจระดับมวลชนขนาดใหญ่ได้อุบัติขึ้นและได้หล่อหลอมกระแสนิยมให้เป็นอย่างลำเอียง ตัวอย่าง หนึ่งก็เช่นวิธีการที่กลุ่มพลังเช่นว่าได้สร้างเงื่อนไขการชำระหนี้และการส่งมอบ ซึ่งกลับไปประจักษ์โลกทาง กฎหมายบางอย่างที่รับผิดชอบต่อเศรษฐกิจขนาดใหญ่โดยรวมอันสำคัญลงไป หากไม่นับข้อยกเว้นเล็กน้อยบาง ประการแล้ว นิติศาสตร์และอำนาจตามกฎหมายก็ต้องนับว่ายอมจำนนให้กับพัฒนาการสุดขีดที่เป็นไปอย่าง อันตรายนี้โดยสิ้นเชิง ดูเหมือนว่ากฎหมายที่กำกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่คิดเอาตามอำเภอใจนี้เกิดขึ้น จากความจำเป็นของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มันเคยเป็นและยังคงเป็นผลจากนักกฎหมายธุรกิจที่มี ความสามารถ เป็นไปได้ทุกอย่างที่หลักกฎหมายได้เปลี่ยนให้พัฒนาการทางประวัติศาสตร์กลายเป็นหลัก ทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้น กลับละเลยหลักการพื้นฐานที่เป็นมาตรฐานลงไปเสีย เช่นนั้นแล้วข้อวิพากษ์ทาง กฎหมายที่สตัดยี่ชื่อจากผู้รู้เมื่อเผชิญหน้ากับลัทธิสัมพัทธ์นิยมนี้แล้วก็ย่อมไร้ความหมายลงอย่างแท้จริง

ดังที่กล่าวไปแล้ว เราจะได้เห็นว่าภัยอันตรายอื่นที่ส่งผลกระทบต่อสำนักประวัติศาสตร์และชุมชนทาง กฎหมายก็คือลัทธิชะตากำหนด ในการต่อสู้กับผู้สนับสนุนหลักสิทธิธรรมชาติ ชาววิกินี้ยังได้กล่าวย้ำอีกว่าทั้ง มุมมองและเจตจำนงของนักกฎหมายผูกพันกับมุมมองและเงื่อนไขการยังชีพของผู้คนและยุคสมัยของพวกเขา ประวัติศาสตร์ได้สอนเราว่าสำหรับประเด็นนี้เขาก็กล่าวได้ถูกต้องเพียงบางส่วน ในเวลาที่อำนาจกฎหมายได้ เสื่อมทรามลง เช่นในยุคอาณาจักรโรมันหลังจักรพรรดิออกเกลติอานุส (Gaius Aurelius Valerius Diocletianus ซึ่งเป็นผู้ยุติวิกฤติการณ์คริสต์ศตวรรษที่ 3 ของอาณาจักรโรมัน) นักกฎหมายในเวลานั้นขาด แคลนพลังความคิดสร้างสรรค์ลงไป แต่ในยุคที่มีความเข้มแข็ง หรือในช่วงสองคริสต์ศตวรรษแรก เห็นได้ชัดว่า นักกฎหมายโรมันเป็นผู้กำหนดกรอบมุมมองทางกฎหมายและสถาบันทางกฎหมายในยุคสมัยของพวกเขาและ ส่งผลต่อผู้คนในยุคนั้นอย่างไร และนั่นก็ส่งผลอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา แต่ลัทธิยอมจำนน ทางกฎหมายของชาววิกินี้กลับผ่อนปรนตามจิตวิญญาณแห่งกาลเวลาในยุคของเขาและต่อยุคที่ตามมาหลัง จากนั้นอีกนับศตวรรษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่ปรากฏให้เห็นต่อหน้าต่อตาของนักกฎหมาย ในปัจจุบันนั้นเป็นความจริงที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป นั่นเป็นเพราะกฎหมายได้ถูกปรับให้เปลี่ยนไปได้เอง ก็โดยมุมมองที่ครอบงำอยู่ก็คือ “กฎหมายเอกชนที่ถูกใช้บังคับความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองก็ถือว่าใช้บังคับกับ

สถานการณ์สังคมและเศรษฐกิจโดยทั่วไปได้ด้วย” (ดูเพิ่มใน Die wirtschaftsrechtliche Methode im Gesellschaftsrecht. Sonderabdruck aus “Beiträge zur Erläuterung des Deutschen Rechts” หรือ วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในกฎหมายบริษัท ฉบับตีพิมพ์ซ้ำใหม่จาก “การสนับสนุนคำอธิบายกฎหมายเยอรมัน” ของ คาร์ล ไกลเลอร์ ตีพิมพ์ปี ค.ศ 1927) ดังนั้นภารกิจของศาสตร์ด้านกฎหมายและการเมืองสามารถทำให้กระจ่างชัดในแต่ละเรื่องได้โดยอ้างอิงสถานการณ์ล่าสุดทางสังคมและเศรษฐกิจ และข้อเสนอแนะทางกฎหมายก็มีเพียงให้ปรับกฎหมายไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปเท่านั้น ด้วยทัศนคติที่เป็นอันตรายเช่นนี้นักกฎหมายก็ย่อมผันแปรไปตามสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป โดยไม่คิดว่าจะมีอำนาจใดไปกำหนดกะเกณฑ์อะไรได้ ตัวอย่างเช่น การรวมหัวผูกขาดได้รับการวินิจฉัยให้การรับรองจากศาลอิมพีเรียลว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นชะตากรรมที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1897 ไม่มีความพยายามเลยแม้แต่หน่อยที่จะมีแนวคิดในการกำกับดูแลทางการค้าที่จะควบคุมการรวมหัวผูกขาดจากหลักกฎหมายที่มีอยู่ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็เพราะทั้งนิติศาสตร์และอำนาจทางกฎหมายยอมจำนนให้กับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เช่นนั้นแล้วประชาชนเยอรมันก็ย่อมรับผลกระทบนี้

“ระบบทุนนิยมสามารถค้นพบเวลาและหนทางได้เสมอ ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้กฎหมายหรือนอกกฎหมาย (de lege, praeter legem et contra legem)” ด้วยคำพูดเหล่านี้ เวอร์เนอร์ ซอมบาร์ทได้แสดงให้เห็นอยู่เสมอถึงความรู้สึกที่แพร่รับรู้ไปทั่ว เขาพูดในฐานะนักเศรษฐศาสตร์การเมือง เพราะดังที่ทราบกันดีว่าความคิดแบบสำนักประวัติศาสตร์ที่มักครอบงำแนวคิดเศรษฐกิจในเยอรมนี และยังได้สร้างความคิดแบบลัทธิชะตากำหนด-ลัทธิสัมพัทธ์นิยมต่อปัญญาชนอีกหลายรุ่นถัดมา หากจะพูดให้ชัดขึ้น มีกลุ่มนักเศรษฐศาสตร์แบบประวัติศาสตร์นิยมที่ได้รับอิทธิพลอย่างแรงกล้าจากลัทธิชะตากำหนด และมีอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิสัมพัทธ์นิยม ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้ต่างก็มีแนวคิดที่คาบเกี่ยวกันอยู่ไม่น้อยทีเดียว

พวกแรกได้รับแรงบันดาลใจมาจาก (คาร์ล) มาร์กซ แม้ว่าเขาจะมีได้เป็นผู้ก่อตั้งก็ตามที มาร์กซมีความเชื่อในกฎพัฒนาการของสังคมสมัยใหม่ เขาได้ผสมผสานลัทธิประวัติศาสตร์นิยมเข้ากับลัทธิธรรมชาติวิทยา ดังที่เขาได้กล่าวในคำนำของ ‘ว่าด้วยทุนนิยม’ (Das Kapital) เอาไว้ว่า:

“และเมื่อสังคมจะได้ค้นพบแนวทางเกี่ยวกับกฎธรรมชาติที่อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของมัน – และนี่ก็เป็นเป้าประสงค์ขั้นสุดยอดของงานชิ้นนี้ ที่จะสร้างความกระจ่างต่อการขับเคลื่อนของกฎทางเศรษฐกิจในสังคมสมัยใหม่ – ซึ่งมันจะต้องเป็นไปตามพัฒนาการที่เป็นขั้นเป็นตอนตามธรรมชาติ โดยไม่สามารถข้ามขั้นตอน หรือถูกยั้งโดยกฎหมายใด ๆ แต่มันสามารถย่นระยะเวลาและบรรเทาความทุกข์ทรมานลงไปได้”

อันเป็นการกำหนดเป้าประสงค์เพื่อสร้างแนวโน้มของพัฒนาการที่จำเป็นต่อการทำงานของระบบทุนนิยม เพื่ออำนวยความสะดวกให้มันประสบความสำเร็จเพื่อร่นเวลาให้เกิดวงจรการสิ้นสุดของมัน – ไม่มีวิทยาศาสตร์หรือการเมืองใดก็ตามที่จะบรรลุเป้าหมายที่ว่ามากไปกว่านี้ได้อีก แน่ละไม่ได้มีแค่มาร์กซเพียงลำพังที่จะทำตามความความเชื่อแบบลัทธิชะตากำหนดเช่นนี้ในการสร้างพัฒนาการหรือแนวโน้มหายณะแห่งชัยชนะให้มีการแผ่ขยายออกไปเป็นวงกว้าง แม้กระทั่งทุกวันนี้มีคนจำนวนมากรับเอาความเชื่อนี้เป็นฐานความคิดของตน ซึ่งรวมไปถึงกลุ่ม “Tat-Kreis” (แวดวงนักเคลื่อนไหว) ซึ่งมีผลกระทบต่คนรุ่นใหม่ในช่วงก่อน ปี ค.ศ. 1933 โดยการตระหนักรู้อาการของแนวโน้มใหม่ที่เกิดขึ้นล่วงหน้าก่อนจะถึงช่วงเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ จากนั้นก็รอคอย

อนาคตและเตรียมการให้พร้อมต่ออนาคตที่กำลังจะมาถึง ไม่ว่าจะมั่นใจหรือไม่มั่นใจใจปานใดก็ตามที่ เพราะนี่ เป็นเพียงภารกิจการตระหนักรู้ประการเดียวที่พึงกระทำ ลัทธิชะตากำหนดในทางประวัติศาสตร์เช่นนี้ได้ ก่อกำเนิดแนวคิดการยอมจำนนและบ่อยครั้งก็ทำให้เกิดการตอบรับต่อท่วงทำนองแบบวีรชน “โดยการเข้าร่วม หนทางแห่งชะตากรรมที่ได้กำหนดเลือกไว้ให้พวกเขาเอาไว้แล้ว” ซึ่งถูกกล่าวเอาไว้อย่างบุคคลเช่น (ออสวัลด์) สเปงเลอร์ ในฐานะที่เป็นภารกิจที่ยิ่งใหญ่ชิ้นสุดท้ายแห่งอารยธรรมตะวันตก ลัทธิชะตากำหนดและความลึกลับ สงสัยมักจะเสาะแสวงหาซึ่งกันและกัน เพราะด้วยฐานคิดเช่นนี้เองจึงเป็นเรื่องไร้ความหมายหรือไม่ก็เป็นเรื่องโง่ มงที่ที่จะต้องด้านเหตุแห่งสถานการณ์อันไม่อาจตัดทอนหรือแม้จะยืดยืดต่อต้านด้วยแนวคิดอันใดก็ตามที่

เราต่างก็เป็นนักประวัติศาสตร์พอที่จะถือเอาลัทธิชะตากำหนดทางประวัติศาสตร์ตามที่มันเป็น: ซึ่ง เป็นสัญญาณแห่งความอ่อนแอของปัญญาชนโดยทั่วไป เพราะจิตใจของพวกเขาเปราะบางอ่อนแอ พวกเขาขาด ความเข้มแข็งที่จะกำหนดเหตุการณ์และผลลัพธ์ที่ตามมาอีกต่อไป เช่นนั้นแล้วพวกเขาจึงถอนตัวออกไปเป็น เพียงผู้สังเกตการณ์ เพื่อที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับแนวทางของพวกเขา พวกเขาไม่สร้างหลักคิดและการ คิดแบบยึดคัมภีร์ตายตัวทางประวัติศาสตร์ซึ่งไม่ใกล้เคียงความจริงแม้แต่น้อย นอกจากนั้นพวกเขายังล้มเหลวที่ จะทำความเข้าใจถึงพลังหลากหลายอันไพศาลที่ได้กำหนดประวัติศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่เป็นการบังเอิญแต่อย่างใด ที่การพยากรณ์ของลัทธิชะตากำหนดซึ่งเป็นฐานความคิดและความปรารถนาของพวกเขาผิดพลาดอยู่เสมอ มาร์กซได้ใช้การทำความเข้าใจประวัติศาสตร์โดยลดทอนความซับซ้อนจนไม่อาจจะยอมรับได้ในการแสดงถึง ทฤษฎีและพัฒนาการแบบลัทธิชะตากำหนดโดยให้ความสนใจเพียงแต่พัฒนาการด้านเทคนิคทางเศรษฐกิจ (technical-economic development) เป็นปัจจัยชี้ขาดเพียงประการเดียวต่อพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ทั้งหมด เพื่อที่ว่าทั้งสังคม การเมือง และวิถีทางจิตวิญญาณจะได้ถูกถือให้เป็นเพียง “โครงสร้างส่วนบน” แล้ว ลดทอนความซับซ้อนต่อมุมมองทางประวัติศาสตร์ในระดับที่ไม่อาจจะยอมรับได้ เมื่อเป็นเช่นนี้มาร์กซจึงมีอิทธิพล ยิ่งไปกว่าแควดวงผู้ติดตามใกล้ชิดของเขา: “คราวนี้เราต้องพูดให้ชัดว่าปรากฏการณ์ทางการเมืองไม่ได้เป็นปัจจัย ชี้ขาดในกำหนดพัฒนาการทางเศรษฐกิจ ดังนั้นพัฒนาการของทุนนิยมจึงไม่เกี่ยวข้องอะไรกับการปฏิวัติทาง การเมืองครั้งยิ่งใหญ่เมื่อศตวรรษก่อนหน้านั้นเลย” (เวอร์เนอร์ ซอมบาร์ท เขียนในระบบทุนนิยมสมัยใหม่เล่มที่ สอง) ซึ่งไม่ต้องสงสัยเลยว่าทฤษฎีที่ว่ามีความผิดพลาดในทางประวัติศาสตร์เพราะมันได้แสดงให้เห็นความมิด บอดต่อพลังของเจตจำนงทางการเมือง (political desiderata) ตัวอย่างเช่น ในช่วงเวลาของนโปเลียนที่ 1, ไรชส์ฟรีแฮร์ วอม ชไตน์ (Reichsfreiherr vom Stein หมายถึงไฮน์ริช ฟรีดิช คาร์ล วอม อุนด์ ชุม ชไตน์ รัฐบุรุษผู้ปฏิรูปปรัสเซีย), บิสมาร์ค ไปจนสงครามโลกครั้งที่ 1 และสนธิสัญญาสันติภาพที่ได้ยุติสงครามลงไป และแม้แต่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระบบการปกครอง กระทั่งปรากฏการณ์ทางการเมืองทั้งในและ ระหว่างประเทศต่างก็ได้มีผลชี้ขาดต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจ เราจำต้องใช้วิธีการมองประวัติศาสตร์โดยไม่ใช้ วิธียึดติดคัมภีร์อย่างตายตัวและจำต้องเป็นมุมมองสากลอย่างแท้จริงเพื่อจะได้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐและปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ และเพื่อตระหนักถึงรูปแบบทางเศรษฐกิจที่ต่างกันออกไปในแต่ละ ประเทศและในแต่ละช่วงเวลา -- ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของพลังที่แสดงตนอยู่ทั้งในด้านของรัฐและ การเมืองด้านหนึ่ง และพลังที่แสดงตนอยู่ในด้านเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่ง วิธีการลดทอนความซับซ้อนตาม อำนาจใจของลัทธิประวัติศาสตร์ไม่สามารถซึมซับปัจจัยเหล่านี้ได้ดีพอ มันเป็นที่แน่ชัดว่าลัทธิชะตากำหนดไม่

สอดคล้องกับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นเลย แต่มันกลับทอนพลังวิทยาศาสตร์ในฐานะพลังที่มีชีวิตชีวาให้อ่อนแอลง เช่นนั้นแล้วพลังจิตวิญญาณจะกำหนดปรากฏการณ์ได้อย่างไรในเมื่อมันคือมรดบยอมจำนวนต่อสาเหตุแห่งปรากฏการณ์นั้น

ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ลัทธิประวัติศาสตร์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเยอรมันยังมีพัฒนาการทางความคิดจากอีกแขนงหนึ่งที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งเราได้ชี้ว่าเป็นลัทธิสัมพัทธ์นิยม แกนนำของกลุ่มคิดนี้คือชโมเลอร์ (กุสตาฟ ฟาน ชโมเลอร์) ผู้ซึ่งส่งอิทธิพลตลอดกาลต่อความคิดทางเศรษฐกิจไปยังกลุ่มคนเยอรมันที่ทั้งมีความสำคัญและทั้งมีปริมาณเป็นกลุ่มใหญ่ ทั้งส่งผ่านความคิดโดยตรงและทั้งโดยผ่านบรรดานักเรียนของเขา ชโมเลอร์ศึกษานโยบายทางเศรษฐกิจและเหนืออื่นใดนโยบายทางสังคมควบคู่กันไป เขาต้องการทำให้เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็น “รัฐศาสตร์แห่งจริยธรรม” (moral-political science) เขาแสดงความเห็นต่อคำถามของคณาจารย์ ต่อคำถามการปฏิรูปการกำกับดูแลทางการค้า ต่อคำถามเรื่องการเคหะ ต่อคำถามเรื่องการปกป้องกำแพงภาษี และคำถามอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน เขาไม่เชื่อในเรื่องเส้นทางทางประวัติศาสตร์ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อันอ้างว่าไม่มีใครจะประสบความสำเร็จในการทำการแทรกแซง ซึ่งเขามักจะและยินดีที่จะเรียกร้องให้รัฐมีบทบาทนี้

แต่อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้ใช้เวลากับความจำเป็นในช่วงเวลาของเขา ชโมเลอร์จำต้องรับผิดชอบต่อคำกล่าวโทษที่ว่าเหตุใดเศรษฐกิจของเยอรมนีจึงได้สูญเสียพลังที่เคยกำหนดสิ่งต่าง ๆ เมื่อก่อนหน้านี้ไปได้ เราต้องมีคำอธิบายว่าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร

ประการแรกเลย เมื่อชโมเลอร์และบรรดามิตรสหายของพวกเขาได้พัฒนาโครงการเศรษฐกิจสังคมขึ้นที่ไอเซอนัค (Eisenach, เป็นเมืองชนบทในรัฐทือริงเงน) เมื่อปี ค.ศ. 1872 บนพื้นฐานของการยกระดับเกี่ยวกับคำถามเรื่องคณาจารย์ มันยังคงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งขั้นมูลฐานเพื่อรับประกันให้พวกเขายังคงอิทธิพลและอำนาจเอาไว้ได้ ซึ่งนี่เองระบบสังคมทั้งหมดเป็นหัวข้อของการถกเถียง แต่ความกล้าหาญในการตั้งคำถามพื้นฐานดังกล่าวกลับจางหายไปในเวลาต่อมา ตัวอย่างเช่น เมื่อได้อ่านปาฐกถาของชโมเลอร์เกี่ยวกับกฎหมายอุตสาหกรรมในปี ค.ศ. 1877 ซึ่งเขาได้ยกประเด็นเกี่ยวข้องกับการแข่งขันเสรี แต่กลับกลายเป็นว่าข้อถกเถียงแทนที่จะมุ่งไปยังพื้นฐานแต่กลับย้ายไปให้ความสนใจรายประเด็นแทน คราวนี้หลักการพื้นฐานกลับกลายเป็นเรื่องยึดติดความคิดแบบลัทธิคัมภีร์สำหรับเขาไปเสีย ซึ่งนี่เป็นข้อผิดพลาดที่ส่งผลเสียหายอย่างร้ายแรง ความหลากหลายอย่างเข้มข้นของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ส่งผลต่อเขาอย่างแน่ชัด แต่ในฐานะคิดแบบสัมพัทธ์นิยมเขากลับหลีกเลี่ยงข้อสรุปโดยทั่วไป ซึ่งไม่ได้มีเขาเพียงลำพังที่เป็นเช่นนี้ ในทุกหนทุกแห่งในไม่ช้าคำถามเฉพาะประเด็นก็จะทบถมขึ้นมาแทนที่หลักการพื้นฐาน ด้วยประการเช่นนี้ชโมเลอร์และบรรดาผู้ติดตามต่างก็เชื่อว่าพวกเขาได้ใช้จุดยืนแบบสัจนิยมแล้วปูพื้นไปสู่เส้นทางของการเมืองแบบสัจนิยม (realpolitik)

แท้จริงแล้ว พวกเขาได้ทำลายฐานภาพที่ว่าผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองสามารถจะวิพากษ์วิจารณ์บนเงื่อนไขที่เป็นข้อเท็จจริงต่อประเด็นหลักต่าง ๆ ของนโยบายเศรษฐกิจที่ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้ (pragmatic economic policy) แม้แต่การบ่งชี้ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องก็กลับมีความคับแคบจนเกินไป สิ่งที่เป็นแบบฉบับของชโมเลอร์และสำนักของพวกเขาก็คือความคิดที่วางสมมติฐานว่านั่นจะมี

การเร่งตัวของการก่อรูปการผูกขาดในเยอรมนีมากขึ้นในช่วงทศวรรษท้ายของศตวรรษที่ 19 มีการตะแคงประเด็นทั้งในทางหลักการและทั้งประเด็นในทางปฏิบัติเกี่ยวกับคำถามเรื่องที่ว่าระบบเศรษฐกิจจะถูกทำลายโดยการผูกขาดอยู่บ้างเหมือนกันแต่ไม่เคยถูกพิจารณาอย่างเอาใจจริงเอาใจแต่อย่างใด หากยังคงเป็นเช่นนี้ต่อไปมันจะกลายเป็นว่าเป็นการเพิ่มความสำคัญให้แก่การแผ่ขยายของอำนาจเศรษฐกิจภาคเอกชน มาตรการเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองควรจะถูกนำเสนอ ข้อถกเถียงทั้งหมดควรถูกปรับยกขึ้นมาสู่ระดับที่สูงขึ้น ความเสียหายอันร้ายแรงที่จะปรากฏขึ้นชัดควรจะถูกทำให้เห็นอย่างชัดเจน ศาสตร์นี้ควรจะถูกนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อภารกิจดังกล่าว พวกสำนักประวัติศาสตร์นิยมกลับได้รับผลก่ด้วยการฉวยโอกาสใช้แนวทางสัมพัทธนิยมอย่างแท้จริง ค้อมรับปรากฏการณ์เรื่องการผูกขาด หลีกเลี่ยงที่จะโยนปัญหาใจกลางลงมาแล้วหันไปเน้นประเด็นผิวเผินแทน ดังนั้นจึงไม่เป็นการบังเอิญเลยที่ว่าเมื่อครั้งหลังของศตวรรษก่อนในเยอรมนีนั้นรุ่มรวยไปด้วยข้อเท็จจริงเรื่องการผูกขาด หากแต่จนยากไปด้วยข้อถกเถียงเรื่องปัญหาของการผูกขาดในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์นี้

ความพยายามที่ใช้จัดการกับปัญหาเป็นสิ่งที่แบ่งแยกศาสตร์ออกจากความคิดประจำวันอย่างชัดเจน และเพราะสำนักประวัติศาสตร์สูญเสียการตั้งคำถามพื้นฐาน มันจึงไม่อาจก้าวข้ามไปพ้นจากประสบการณ์ประจำวันทั่วไป

ประการต่อมา ในขณะที่พยายามเกาะกุมปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและไม่เคยละสายตาจากมัน ชโมเลอร์กลับไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรกับวิถีคิดเชิงนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง เขาไม่ตระหนักว่าหากปราศจากซึ่งความคิดนามธรรมดังกล่าว มันย่อมเป็นไปได้ที่จะนำมาซึ่งความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่มีการขึ้นต่อกันในระบบเศรษฐกิจ จริงอยู่ที่ว่ามีการอ้างอิงซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับนับถืองานวิจัยทางเศรษฐกิจในข้อเขียนของเขา แต่สิ่งที่สำคัญกว่าเพียงข้อเขียนที่ถูกอ้างอิงก็คือตัวงานวิจัยนั่นเอง ความเสียหายที่ร้ายแรงก็คือภายใต้การนำของเขา นักเศรษฐศาสตร์เยอรมันกลับหลงลืมการประยุกต์ใช้ทฤษฎี หลงลืมการปรับปรุงทฤษฎี และหลงลืมการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ เช่นนั้นแล้ว พวกเขาจึงหลงลืมด้วยเช่นกันว่าระบบเศรษฐกิจที่ซับซ้อนนั้นทำงานได้อย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่า พวกเขาถูกกีดกันออกจากข้อเท็จจริงแล้วกลับสร้างความผิดพลาดที่พวกเขาซึ่งซึ่งนั้นขึ้นมาเสียเอง เพราะความจริงที่เกิดขึ้นนั้นหาใช่การเรียงข้อเท็จจริงต่อกันโดยไม่เกี่ยวข้องอะไรกันเลย ดังนั้นนักเศรษฐศาสตร์เยอรมันจึงเป็นอย่างที่เป็นจนถึงทุกวันนี้ เขาแสวงหาความจริงทางเศรษฐกิจแต่ไม่ทราบว่าจะทำได้อย่างไร เขายอมรับงานวิจัยเศรษฐศาสตร์แต่ไม่รู้ว่าจะนำไปใช้ได้อย่างไร เขาอยากจะช่วยกำกับระบบเศรษฐกิจแต่ก็ไม่สามารถเข้าไปทำอะไรได้เพราะปราศจากความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวระบบเศรษฐกิจ ด้วยเพราะมุมมองเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบนี้มันเองที่ตั้งแต่จะทำให้เกิดความล้มเหลวเมื่อเผชิญปัญหาหนโยบายเศรษฐกิจ อาทิ เช่น ปัญหาเงินเฟ้อ และปัญหาการจ่ายของเยอรมัน

แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองต่าง ๆ ภายใต้สำนักชโมเลอร์ไม่ตระหนักว่า ถึงที่สุดแล้วแนวคิดสัมพัทธนิยมนั้นเองจะพังพาบลงด้วยตัวมันเอง จะรู้ตัวหรือไม่ก็ตามความเชื่อเรื่องความก้าวหน้าทั่วไปเป็นความเชื่อในกระแส ไม่เป็นการบังเอิญเลยที่ชโมเลอร์ได้ให้ข้อสรุปในงานที่ยิ่งใหญ่ของเขา, ความเรียงเรื่องทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ทั่วไป (Grundriss der allgemeinen Volkswirtschaftslehre) ด้วยคำประกาศอย่างจริงจัง

เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องความก้าวหน้าโดยทั่วไป โดยเขาได้กล่าวว่า “มนุษย์ได้สร้างความก้าวหน้าอันไม่มีที่สิ้นสุดทั้งทางปัญญาด้านกายภาพ และทั้งทางคุณธรรมสำนึก” นี้แสดงให้เห็นว่าตัวเขา ในฐานะบุตรแห่งกาลเวลาในยุคสมัยของเขา ได้ประเมินค่าเกี่ยวกับแรงบันดาลใจอันด้ามิดและสัญญาความอันเห็นแก่ตัวของมนุษย์เอาไว้อย่างไร ทั้งที่ไม่ว่าแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบใดก็ตามจะต้องพิจารณาคาดคำนวณเรื่องนี้เอาไว้ล่วงหน้า เขาเชื่อว่ายุคสมัยแห่งความเสื่อมเป็นเพียงช่วงเปลี่ยนผ่านชั่วคราว เขาไม่ตระหนักถึงภัยอันตรายของความโกลาหล ความเชื่อในเรื่องความก้าวหน้าเช่นนี้ ย่อมนำไปสู่ข้อสรุปว่าพัฒนาการของระเบียบทางเศรษฐกิจที่เป็นจริง และทิศทางของเศรษฐกิจย่อมนำไปสู่ระบบที่ดีขึ้นได้เอง ทั้งที่แท้จริงแล้วนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางลัทธิฉวยโอกาส

ศาสตร์ทั้งสองสาขา คือนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์การเมืองได้มีการก่อตัวกระแสการถกเถียงที่คล้ายคลึงกันขึ้นและยังคงปรากฏตัวอยู่ในเยอรมนี เมื่อพวกลัทธิประวัติศาสตร์นิยมได้เริ่มขึ้นมามีฐานที่มั่นแต่พวกมันก็พังพาบลงโดยตัวเอง เพราะแนวคิดเรื่องกฎหมายและข้อเท็จจริงเป็นเพียงเรื่องเชิงสัมพัทธ์ เพราะพวกเขายินดีที่จะปรับเปลี่ยนตามข้อเท็จจริงและความเห็นที่ได้เปลี่ยนแปลงไป พวกเขาแต่ละคนต่างก็ได้ยุติการเป็นพลังทางคุณธรรมและพลังทางจิตวิญญาณลงไป เมื่อพวกเขายอมตนลงเป็นบริวาร และเมื่อนั้นกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็ย่อมสามารถแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการประสบความสำเร็จในอัตราอย่างไม่เคยเป็นมา มุมมองเยี่ยงนี้ของศาสตร์ดังกล่าวค่อย ๆ เริ่มแทรกซึมเข้าไปในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ไปจนถึงแวดวงผู้พิพากษาเจ้าหน้าที่ข้าราชการ เป็นอาทิ คนเหล่านี้ต่างถูกยึดกุมด้วยมุมมองลัทธิฉวยโอกาส โดยปราศจากหลักการพื้นฐานเยี่ยงปัญญาชน ศาสตร์ทั้งคู่นี้จะมีความเป็นตัวของตัวเองและมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมันได้ฝังาด้านทานต่อลัทธิประวัติศาสตร์นิยม สิ่งนี้ควรต้องถูกเน้นย้ำให้แหลมคมมากยิ่งขึ้นกว่าทุกที เพราะข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อศาสตร์ทั้งคู่นี้ที่มีการสืบทอดมาในเยอรมนีต่างก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับลัทธิประวัติศาสตร์นิยมดั่งนั้นมันจึงไร้ซึ่งความหมาย

ภารกิจที่ทอดตัวอยู่เบื้องหน้าของเราอาจสามารถถูกกำหนดได้ว่าเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical analysis) เราต้องเปลี่ยนข้อวิพากษ์วิจารณ์นี้ให้เป็นพลังทางบวกเพื่อที่จะบ่งชี้แนวทางอันชัดเจนในงานที่เราต้องทำหากว่าเราต้องการทำให้กฎหมายและเศรษฐกิจอยู่ในร่องอยู่ในรอยดังที่ควรเป็น

ประการแรก ความคิดที่มีเหตุมีผลและกิจกรรมที่สร้างสรรค์ย่อมต้องเป็นสิ่งตรงข้ามกับปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างสิ้นเชิง ความคิดนี้ต้องเข้าขั้บแย้งพลังและการครอบงำของมัน ปรากฏการณ์นี้นับวันยิ่งทรงพลังนับแต่ (ฟรีดิช) นิชเช่ ได้สร้างแนวคิดเรื่องอภิมนุษย์และอำนาจแห่งสัญญาตัญญาณดิบขึ้นมา นิชเช่ต้องการให้ตัวแสดงที่เป็นวีรชนให้สามารถกระทำโดย “ปราศจากเจตจำนง” (Immer wissenlos) และปราศจากหลักศีลธรรม (ไม่พบว่านิชเช่เขียนข้อความตามตัวอักษรเช่นนี้ในงานชิ้นใดของเขา ผู้เขียนอาจหมายถึงงานเรื่อง “Human, All Too Human” Vol 1, S164) หากมีติดบอดต่อวินิจฉัยที่มีเหตุมีผล เขาย่อมยอมตนลงสยบต่อแรงบันดาลใจฝ่ายด้า บทแย้ง (antithesis) นี้เป็นเรื่องเหลวไหล ไม่มีอะไรรองรับในทางประวัติศาสตร์ มันโน้มนำไปสู่ความเสียหายร้ายแรง บุคคลอย่างพระเจ้าฟรีดริชมหาธาอาจถูกมองข้ามไปเลยว่าเป็นแนวคิดเพื่อฝันที่ว้ารัฐบุรุษหรือขุนพลจะสามารถมองทุกสิ่งทุกอย่างได้กระจ่างชัด ทั้งที่ความจริงแล้วพวกเขาหมกมิดอัดใจเมื่อใดก็ตามที่เขาไม่สามารถยึดกุมทุกสิ่งทุกอย่างได้กระจ่างเพียงพอที่จะจำแนกความเชื่อมโยงที่เป็นสาเหตุ

(causal connection) นั้นได้อย่างแจ่มชัด บุรุษผู้ยิ่งใหญ่ทั้งในทางการเมืองและการทหารในประวัติศาสตร์ของโลกต่างก็ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางเช่นเดียวกันนี้ พวกเขามีความยิ่งใหญ่ก็เพราะผลงานพลังเจตจำนงที่ดูไร้เหตุผลและพลังแห่งเหตุผลเข้าด้วยกันเพื่อเอาชนะความยุ่งยากที่ดูเหมือนจะมีอำนาจเหนือกว่าในขณะนั้นลงไป ได้ มีเพียงคนที่มีความอ่อนแอภายในตนจะมองว่าเหตุผลเป็นสิ่งคุกคาม แล้วแปรสภาพเป็นความปั่นป่วนจมอยู่ภายใต้ความลึกลับภายใต้ความกลัวต่อโลกแห่งความจริงและเหตุผลที่สุขุมเยือกเย็น แล้วเร่งรื้อไปยังหนทางที่มัวเมาอันไร้ซึ่งเหตุผล ทั้งเพื่อคลั่งไปกับความเคลิบเคลิ้ม ในขณะที่บุรุษผู้เข้มแข็งกลับเพิ่มพูนความแข็งแกร่งเมื่อเขาสามารถใช้เหตุผลส่องสว่างขับไล่ความมืดที่ครอบคลุมรอบตัวแล้วเริ่มดำเนินการฝ่าฟันด้วยพลังของเขาเองด้วยความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้านี้ ซึ่งวางฐานอยู่บนประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ เราจำต้องแสดงเหตุผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ให้เห็นดังที่มันได้ถูกพัฒนาทั้งในทางนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อรองรับต่อการบูรณะและการจัดระเบียบใหม่ของระบบเศรษฐกิจ

ประการที่สอง เราคัดค้านลัทธิประวัติศาสตร์นิยม ซึ่งดังที่เราได้อธิบายไปในรายละเอียดแล้วว่า มันล้มเหลวเพราะแนวคิดแบบสัมพัทธ์นิยมอันไร้ความเชื่อมโยงใด ๆ ในระดับแนวคิดมูลฐาน มันมองปัญหาทางเศรษฐกิจของปัจเจกชนราวกับเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ใหญ่ที่เหนือขึ้นไป เนื่องเพราะภาคส่วนต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจล้วนมีความสัมพันธ์ที่ขึ้นต่อกันอย่างใกล้ชิด แนวคิดมูลฐานเช่นนี้จะเป็นเพียงสิ่งเดียวที่ถูกนับว่าเป็นธรรมดีแล้ว การแก้ไขปัญหาทางกฎหมายและนโยบายทางเศรษฐกิจต้องปรับให้เข้ากับแนวคิดระบบเศรษฐกิจ ด้วยแนวทางนี้ความเฉื่อยจากลัทธิสัมพัทธ์นิยมและการศิโรราบต่อลัทธิชะตากำหนดก็ย่อมจะถูกเอาชนะลงไปได้

ประการที่สาม การคัดค้านลัทธิประวัติศาสตร์นิยมอย่างถึงที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบใดก็ตาม มิได้หมายความว่าเราได้เคารพข้อเท็จจริงตามประวัติศาสตร์ ก็โดยการศึกษามันด้วยคำถามมูลฐาน จะทำให้เราเข้าใจประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น เราจะสามารถเจาะรายละเอียดลึกลงไปยิ่งขึ้น และเรียนรู้จากมันได้ดียิ่งกว่าที่พวกลัทธิประวัติศาสตร์นิยมได้ทำเสียอีก ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งของทศวรรษก่อนและของศตวรรษก่อนจะเป็นรากฐานที่ทอดยาวไกลไปข้างหน้า “ประวัติศาสตร์จะเพิกเฉยต่อสุภาพบุรุษที่เพิกเฉยต่อประวัติศาสตร์” (ข้อความที่อ้างนี้ดูเหมือนจะเป็นของนักประวัติศาสตร์ที่ชื่อ เฮอร์มานน์ กริมม์ แต่ไม่พบข้อความบันทึกตายตัวดังที่ถูกอ้างไว้)

เราจำเป็นต้องเจาะทะลวงให้เข้าถึงข้อเท็จจริงและประเด็นสำคัญผ่านม่านหมอกของอุดมการณ์ที่ลอยล่องอยู่ทั้งปวง บรรดาอุดมการณ์ของประกาศเศรษฐศาสตร์และลัทธิการยึดติดคัมภีร์ทั้งปวงที่ได้ละเมิดต่อข้อเท็จจริง การเทศนาอันหลักแหลมที่หลบเลี่ยงหลักการแห่งเหตุผลย่อมไร้ประโยชน์เช่นเดียวกับอุดมการณ์ของประกาศกลุ่มผลประโยชน์ที่นาน ๆ ครั้งจะปรากฏเสียที แนวคิดที่เป็นเพียงการคาดเดาทั้งปวงที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้มากกว่าที่เคยมีมา ซึ่งล้วนแล้วแต่แสดงบทบาทสำคัญทั้งในทางนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้สร้างผลกระทบเสียหายใหญ่หลวง เพราะพวกมันล่อลวงเราให้เข้าไปเป็นพวกลัทธิยึดติดคัมภีร์และแปลกแยกต่อความเป็นจริง ต้องทำการศึกษาข้อเท็จจริงไม่ใช่แค่แนวคิดทางนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ เราต้องสนใจการแก้ปัญหาที่สามารถปฏิบัติได้จริง ความกลัวต่อความเป็นจริง ดังที่บิสมาร์กได้เข้าเอาไว้ ต้องถูกเอาชนะให้ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาของเรา การไขปัญหาในระบบเศรษฐกิจทำให้เกิดความขัดแย้งตั้ง

เครือข่ายระหว่างการศึกษาไปถึงความเป็นจริง ก็คือการยึดหลักการมูลฐาน แต่โดยวิธีนี้เท่านั้นจะทำให้เราสามารถเกาะกุมและนำไปสู่หนทางแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

ประการที่สี่ เราจะต้องทำความเข้าใจธรรมชาติของเศรษฐกิจในฐานะการตัดสินใจทางการเมืองว่าเราจะออกแบบให้วิถีทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างไร ด้วยแนวทางเช่นนี้เท่านั้น จึงจะทำให้เรามีกฎเกณฑ์และหลักการอันเป็นข้อสรุปที่ไว้วางใจได้อย่างแท้จริงในการตีความทั้งกฎหมายแพ่งและกฎหมายมหาชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องกับหลักเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น แม้จนทุกวันนี้กฎหมายล้มละลายถูกถือให้เป็นเพียงขั้นตอนทางกฎหมายอย่างหนึ่งเท่านั้น ด้วยมุมมองแบบนี้ ไม่เป็นที่สงสัยเลยว่า มันเป็นเรื่องที่ตีความเพียงด้านเดียวโดยขาดการทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของตัวบทกฎหมาย ในทางตรงข้ามมันเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งยวดที่จะทำความเข้าใจต่อตัวบทกฎหมายล้มละลาย ในฐานะเป็นส่วนที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจที่จะชี้ขาดว่าบริษัทจะถูกตัดออกจากระบบแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจที่กำลังดำเนินอยู่เมื่อใดและอย่างไร ก็ด้วยการทำความเข้าใจหลักการโครงสร้างทางเศรษฐกิจเช่นนี้เท่านั้น เราจึงสามารถจะเข้าถึงตัวบทกฎหมายล้มละลายได้อย่างแท้จริง การบังคับใช้กฎหมายและการบริหารในที่สุดแล้วจะเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการทำให้ระบบเศรษฐกิจโดยรวมสามารถทำงานได้รวมไปถึงการกำกับควบคุมการผลิต นี่ก็เป็นจริงด้วยโดยอนุโลม (*mutatis mutandis*) กับกฎหมายลักษณะหนี้ กฎหมายอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายครอบครัว กฎหมายแรงงาน กฎหมายปกครอง รวมไปถึงกฎหมายด้านอื่น ๆ เช่นเดียวกันหากจะตรากฎหมายทางเศรษฐกิจเราจะต้องตระหนักถึงแนวคิดพื้นฐานทางเศรษฐกิจนี้อยู่เสมอ

ภารกิจในการทำความเข้าใจและการกำหนดระเบียบกฎหมายในธรรมนูญทางเศรษฐกิจสามารถทำได้ก็โดยที่นักกฎหมายทำการศึกษางานวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างเช่น หากนักกฎหมายต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับปัญหาเรื่องการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม มันย่อมไม่เพียงพอหากเขาจะใช้มุมมองด้านจริยธรรมจากเพียงวิชาชีพด้านพาณิชย์ หรือเพียงตัดสินจาก “สำนึกที่เหมาะสมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมและจิตใจที่เป็นธรรม” เพื่อที่จะประกาศว่าคนกลุ่มหนึ่งได้รับความยุติธรรมภายใต้กฎหมาย ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งอยู่ภายนอกกฎหมาย (จึงไม่ได้รับความเป็นธรรม) ในทางตรงข้าม จำเป็นอย่างยิ่งในกรณีนี้ ที่จะต้องมองปัญหาและให้เหตุผลโดยคำนึงถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวม ที่ว่าปัญหาเรื่องการแข่งขันโดยเสรีเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของเศรษฐกิจเอเธนส์ในทุกวันนี้ การแข่งขันเสรีจะต้องไม่ถูกระงับจากการใช้ข้อกล่าวหาเรื่องการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม แต่ในอีกด้านก็ต้องระวังไม่ให้เกิดการวินิจฉัยนั้นกลับเป็นการทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมขึ้นมาจริง ๆ เราจะลากเส้นแบ่งได้อย่างไรระหว่างการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมกับการอนุญาตให้มีการแข่งขันได้ ควรจะมีการแข่งขันเสรีหรือไม่ ควรจะมีข้อจำกัดในการแข่งขันหรือไม่ การแข่งขันที่มีนั้นมีประสิทธิภาพหรือเป็นอุปสรรค การตัดราคาจะเป็นอุปสรรคต่อระบบโดยรวมหรือไม่ – ประเด็นทั้งปวงนี้จะต้องถูกวินิจฉัยโดยนักเศรษฐศาสตร์เพื่อพิจารณาระดับขั้นการพัฒนาระยะต่าง ๆ ของตลาด ความร่วมมือของศาสตร์ทั้งสองสาขานี้ซึ่งยังมีช่องให้ศึกษาได้อีกมากนั้นจะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

คำคร่ำครวญเกี่ยวกับการทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางของศาสตร์ต่าง ๆ เริ่มดังแข็งแ่มมากขึ้นในวงการวิทยาศาสตร์เมื่อปีกลาย แต่ยังคงมีพลังที่เข้มแข็งปรากฏอยู่ทั่วไปเพื่อเอาชนะปัญหาการทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง อันที่จริงแล้ว การเข้าไปชุลกกับตัวปัญหา ไม่ใช่การล่อยตัวเหนือปัญหาด้วยการวิจารณ์

วิธีเทคนิคที่ใช้เพียงอย่างเดียว จึงจะสามารถยกระดับศาสตร์ต่าง ๆ ไปอีกขั้นหนึ่งได้ ในทุกวันนี้ ฟิสิกส์ เคมี วิทยาการด้านเหมืองแร่ สรีรศาสตร์ และศาสตร์ด้านอื่น ๆ ไม่ได้แยกขาดจากกันอีกต่อไป ในทางตรงข้ามนัก สรีรศาสตร์ได้หันไปหยิบยืมศาสตร์สาขาเคมี หรือนักวิทยาการด้านเหมืองแร่ และนักเคมี ก็หันไปหยิบยืม ศาสตร์สาขาฟิสิกส์ ส่วนศาสตร์อันกว้างขวางในสาขามานุษยวิทยานั้นเล่าต่างก็พยายามผสมผสานศาสตร์ต่างสาขา เข้าด้วยกันซึ่งนี่เป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ทั่วไป การแบ่งแยกศาสตร์ออกเป็น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ปัญญา วิเคราะห์ เทววิทยา และศิลปะศาสตร์ ก็ล้วนได้รับการพิสูจน์แล้วว่าไม่เพียงพออีกต่อไป ยิ่งนักประวัติศาสตร์ ชูดค้นเข้าไปในประวัติศาสตร์มากขึ้นเท่าใด พวกเขาก็ยิ่งต้องใช้มุมมองต่อประวัติศาสตร์แบบสากลมากขึ้น เท่านั้น นิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ก็มีความคาบเกี่ยวและเชื่อมโยงกันในหลายมิติ ปัญหาที่ก่อตัวขึ้นในหลาย หัวข้อในหนังสือชุดของเรา่อมทำให้เราต้องใช้กระบวนการวิธีและเหตุผลของศาสตร์ทั้งคู่ แต่ไม่ใช่อย่างคำของ (อิมมานูเอล) คานท์ ที่ว่า “เราจะทำให้ขอบเขตของศาสตร์แต่ละประเภทถูกล้ำเข้าไปในศาสตร์อื่น” คานท์พูดถูก ที่เดียวที่ว่า “นี่ไม่ใช่เป็นการปรับปรุงแต่เป็นการทำให้เสียรูปแบบของศาสตร์ต่าง ๆ ลง” (ดูใน Critique of Pure Reason) ศาสตร์แต่ละประเภทจำต้องรักษาเอกลักษณ์ของตนเอาไว้เมื่อจะแสวงหาคำตอบต่าง ๆ แต่ หากเมื่อใดจำเป็นต้องใช้ศาสตร์ทั้งคู่เราก็ต้องทำ ด้วยวิธีการดังนี้คณะบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำให้ ถ้อยคำของศาสตร์ที่แท้จริงเป็นที่ประจักษ์

ฟรานซ์ โบห์ม, วอลเตอร์ ออยค์เกิน และ ฮันส์ กรอสมานน์-เดิร์ท